Framtider

TIDSKRIFT FRÅN INSTITUTET FÖR FRAMTIDSSTUDIER 4/2012

ILLUSTRATION: JOCKUM NORDSTRÖM.

Tema integration i arbetslivet

4/2012 Tema integration och arbetsmarknad

De flesta av oss vill tillhöra en större gemenskap. Vad som konstituerar en sådan gemenskap har varierat genom historien, men viljan att tillhöra ett ”vi” som är lätt att definiera och avgränsa mot omvärlden tycks vara ett generellt mänskligt behov.

Historiker beskriver hur ursprungliga gemenskaper som klaner, stammar, etniska och religiösa grupper gav upphov till det som vi i dag kallar nationer. Dessa gemenskaper var inte sällan fientligt inställda till varandra och skilde sig åt i språk, vanor och traditioner.

Ur dessa grupper växte så småningom fram ett större ”vi” med gemensamt territorium och samma språk – det är en process av relativt sent datum. Nu började man också åberopa sina (sanna eller inbillade) förfäder, anor och traditioner. Att dessa stora gemenskaper genomsyras av stark samhörighet och att människor ibland lyssnar med tydlig sinnesrörelse till nationalhymnen, det är ännu nyare fenomen.

En stark identifikation med landet man lever i kan naturligtvis vara mycket positivt. Det kan leda till en medborgaranda, en vilja att bidra till gemenskapens bästa. Problemet är dock att dessa starka känslor många gånger också resulterar i behovet att avgränsa sig mot ”dem”. Ofta har detta lett till förtryck, ibland riktad mot dem med annan tro, ibland mot andra etniska grupper.

I dagens Europa börjar det bli allt vanligare att invandrarna framstår som ”de andra”, i synnerhet om de kommit från en annan kontinent. Detta märks i olika former av diskriminering, men också i det växande stödet för främlingsfientliga partier.

I Sveriges riksdag är de sju demokratiska partierna eniga om att landet ska vara öppet för dem som flyr från förtryck, förföljelse och krig. Man visar respekt och medkänsla gentemot människor som kommer till vårt land på grund av humanitära katastrofer i hemlandet. Det åttonde, något mindre demokratiska partiet, är dock av en annan uppfattning.

Att de sju partierna för en relativt öppen asyl- och flyktingpolitik och samtidigt försöker hitta metoder för att integrera flyktingar och deras familjer, har resulterat i en mängd politiska åtgärder.

Enligt Migrant Integration Policy Index, som jämför den förda politiken inom OECD, har Sverige den bästa integrationspolitiken av alla länder som ingår i studien. Det paradoxala är dock att när det gäller den så centrala arbetsmarknadsintegrationen av de relativt nyanlända ligger Sverige efter många andra europeiska länder.

Det visas inte minst i det här numret av *Framtider*. Om inga lösningar hittas, finns överhängande risk att det åttonde partiet fortsätter att växa och att det influerar något eller några av de andra sju med sin ideologi. Det har redan hänt i en del europeiska länder.

Ryszard Szulkin
Temagruppen Integration i Arbetslivet

Framtider ges ut av *Institutet för Framtidsstudier* och utkommer med fyra nummer per år.

Framtider distribueras gratis (i ett exemplar) till folkbibliotek samt till bibliotek vid gymnasier och folkhögskolor i Sverige.
Ansvarig utgivare: Peter Hedström

ISSN 0281-0492
Redaktionsråd: Lena Eriksson, Erika Karlsson, Sabina Nilsson och Leif Åberg.
Grafisk form: Johan Cnattingius /www.kingston.se
Tryck: Elanders Sverige AB, Falköping, 2012.

Adress: Institutet för Framtidsstudier, Box 591, 101 31 Stockholm
Besöksadress: Holländargatan 13, Stockholm
Telefon: 08-402 12 00
Fax: 08-24 50 14
E-post: red@framtidsstudier.se
Hemsida: www.iffs.se

© JOCKUM NORDSTRÖM. FOTO: PER-ERIK ADAMSSON.

I detta nummer medverkar den mångsidige konstnären Jockum Nordström. Flera av er känner säkert igen hans karakteristiska stil från antingen 1990-talets *Dagens Nyheter*, eller från barnböckerna om Sailor och Pekka. Nordströms arbeten förekommer i en mängd sammanhang, han gör bland annat kortfilmer, offentliga utsmyckningar, skivomslag och illustrationer. De tekniker han behärskar är minst lika varierade som uttrycksformerna.

Jockum Nordström är utbildad vid Konstfack och har fått ett flertal utmärkelser för sitt konstnärliga arbete. Bland dessa kan nämnas Konstakademins akvarellpris, *Expressens* Heffaklump för bästa barnbok och Beckers konstnärsstipendium. Nordströms arbeten har ställts ut i både Europa och USA, och de finns permanent representerade på till exempel MoMA i New York, samt Magasin 3 och Moderna museet i Stockholm. Hans nästa utställning är en större presentation på Lille Metropole Musée d'art moderne (LaM), Frankrike.

Jockum Nordström representeras av Galleri Magnus Karlsson, Stockholm. Bilden ovan: "House rockers", 2007. Blyerts på papper.

4. **Se upp för dörrarna, dörrarna stängs**
Ryszard Szulkin om jobb och integration i femton länder

8. **Bättre praktik – nyckeln till jobb?**
Clara Lindblom besöker projekt i Eskilstuna/Västerås

11. **Så klarar sig invandrarnas barn i Norge**
Gunn E. Birkelund och Arne Mastekaasa om skola och arbetsmarknad för två generationer icke-västliga immigranter

15. **Lärling, anställd, integrerad**
Lena Schröder om ungdomars vägar till jobb i det nya landet

20. **Från de nya EU-länderna till Sverige**
Eskil Wadensjö om invandringen från exempelvis Polen och Rumänien

24. **Ett stagnerande samhälle? Om framtidens arbetsliv**
Torbjörn Lundqvist ser två stora scenarier

27. **Flyktingars långa väg till arbetslivet**
Per Lundborg om diskriminering, obefintliga nätverk och andra hinder

32. **Framtider Essä**:
Dags för en ny berättelse om oss svenskar
Luciano Astudillo efterlyser fler samtal om invandring och rasism – och mindre alarmism

18. **Framtidsfrågan**:
Bygger arbetsmarknadens lagar murar mot invandrarna?
19. Peter Hedströms krönika
31. I korthet
34. Tack och farväl
35. Forskarprofilen

Omslagsbilder av Jockum Nordström. Framsidan: "Balkongen – en hälsning till Manet och Magritte", 1998. Blyerts på papper. Baksidan: "The readers", 2003. Collage på papper. © Jockum Nordström. Foton: Per-Erik Adamsson.

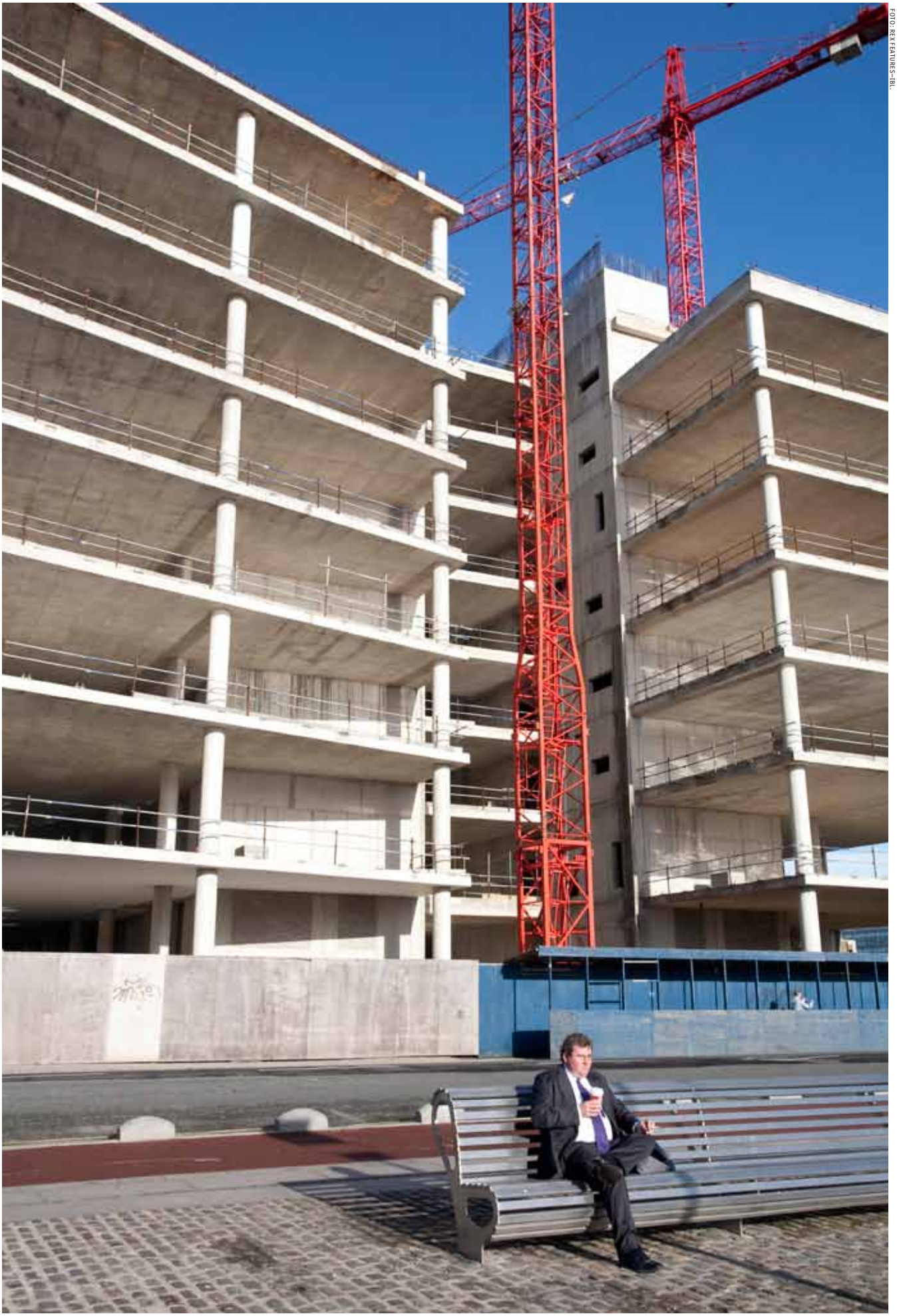

FOTO: REX FEATURES-IBL

Den övergivna byggarbetsplatsen i Dublin, Irland, var tänkt att bli huvudkontor för Anglo Irish Bank.

Se upp för dörrarna, dörrarna stängs

Invandrare som är nya i Sverige möter mycket stora svårigheter på arbetsmarknaden. För dem som bott här längre tid är situationen bättre, men inte bra. Sociologen Ryszard Szulkin analyserar europeiska arbetskraftsundersökningar och jämför sysselsättning hos invandrare i fjorton länder.

Ryszard Szulkin
Ryszard Szulkin är forskare vid Institutet för Framtidsstudier och ansvarig för Temagruppen Integration i Arbetslivet.

Migrationen till Europa återspeglar ofta historiska och språkliga band mellan destinationsländer och ursprungsländer. England och Frankrike tar emot många människor från sina tidigare kolonier.

I andra fall styrs migrationen mest av arbetsmarknadens behov. Tyskland och Sverige har periodvis varit öppna för betydande arbetskraftsinvandring, ofta bestående av relativt lågutbildade personer.

Viljan att ta emot flyktingar och deras familjer varierar starkt. Sverige har de senare decennierna tagit emot stora grupper flyktingar. Invandrargruppens sammansättning – ursprungsländer, utbildning, kunskaper i det nya landets språk och vistelsetid där – varierar avsevärt mellan mottagarländerna.

Forskningen om destinationsländernas arbetsmarknad ger en entydig bild: i de allra flesta länder är sysselsättningsgraden lägre och arbetslösheten högre bland migranter än bland de infödda, och lönerna hos dem som har jobb är ganska låga. Problemen har dessutom ökat de senaste årtiondena.

Det är skillnaderna mellan invandrares och inföddas förmåga att hävda sig på arbetsmarknaden som står i fokus för flertalet studier. Kriteriet på en framgångsrik integration är att dessa ganska stora differenser gradvis minskar ju längre människor bor i det nya landet. Studierna visar att sysselsättningsgapet mellan infödda och invandrare i Sverige är högre (och ofta mycket högre) än i många andra länder i Europa.

Här ska jag redovisa några absoluta jämförelser mellan invandrare (som definieras som utrikesfödda) i fjorton länder i Europa. Det görs separata analyser för män och kvinnor samt för dem med relativt kort och längre vistelsetid i det nya landet. Jag tar också hänsyn till utbildningsnivå, familjesituation, ålder och ursprungsregion. Det är sysselsättningen som står i fokus.

Genom dessa analyser kan vi bland annat se vilka invandrargrupper i Sverige som skiljer sig speciellt tydligt från motsvarande grupper i andra studerade länder. (Resultaten i artikelns fyra figurer anger hur mycket respektive land avviker från den svenska nivån.)

Andelen sysselsatta män som bott mellan 1 och 10 år i det nya landet är i flertalet länder mer än tio procentenheter högre än i Sverige (*figur 1*, blå staplar). Schweiz, Norge, Storbritannien, Portugal och Italien sticker ut med mycket höga siffror. Även när vi tar hänsyn till utbildningsnivå, ålder och familjesituation kvarstår faktum: med europeiska mått har Sverige en mycket låg andel sysselsatta bland invandrade män med ganska kort vistelsetid i landet.

Men människors chanser kan också bero på deras ursprung. Invandring från vissa ursprungs-

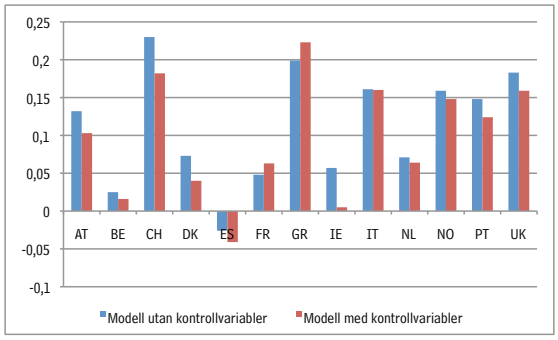

Figur 1. Sysselsättning för manliga invandrare med högst tio års vistelsetid (2010) – skillnader mellan Sverige och tretton europeiska länder.

Värden för Sverige har satts till noll i samtliga figurer (sid. 5–6). De blå staplarna i figurerna visar de absoluta skillnaderna mellan länder. De röda staplarna visar skillnaderna efter kontroll för människors utbildning, demografiska faktorer och ursprungsregion.

AT = Österrike
BE = Belgien
CH = Schweiz
DK = Danmark
ES = Spanien
FR = Frankrike
GR = Grekland
IE = Irland
IT = Italien
NL = Holland
NO = Norge
PT = Portugal
UK = Storbritannien

Även när vi tar hänsyn till utbildningsnivå, ålder och familjesituation kvarstår faktum: med europeiska mått har Sverige en mycket låg andel sysselsatta bland invandrade män med ganska kort vistelsetid i landet.

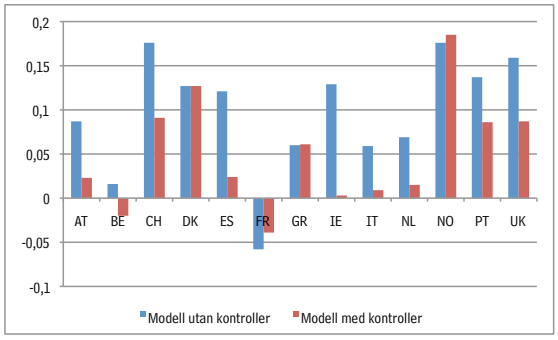

Figur 2. Sysselsättning för kvinnliga invandrare med högst tio års vistelsetid (2010) – skillnader mellan Sverige och tretton europeiska länder. Värden för Sverige har satts till noll.

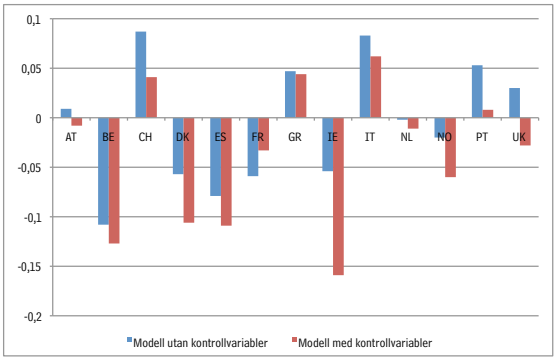

Figur 3. Sysselsättning för manliga invandrare med mer än tio års vistelsetid (2010) – skillnader mellan Sverige och tretton europeiska länder. Värden för Sverige har satts till noll.

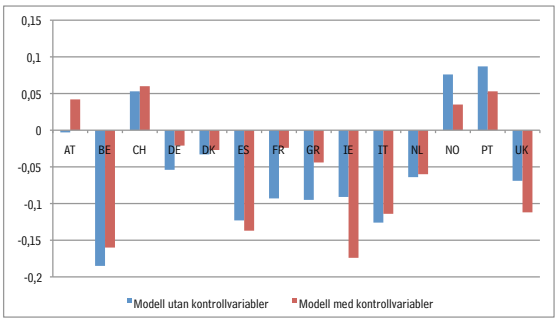

Figur 4. Sysselsättning för kvinnliga invandrare med mer än tio års vistelsetid (2010) – skillnader mellan Sverige och tretton europeiska länder. Värden för Sverige har satts till noll.

AT = Österrike
BE = Belgien
CH = Schweiz
DK = Danmark
ES = Spanien
FR = Frankrike
GR = Grekland
IE = Irland
IT = Italien
NL = Holland
NO = Norge
PT = Portugal
UK = Storbritannien

länder kan domineras av politiska flyktingar, från andra kommer mestadels arbetskraftsmigranter. Vissa är kanske särskilt utsatta för diskriminering. Analysen visar att Sverige fortfarande avviker mycket negativt från de flesta övriga länder när vi tar hänsyn till de invandrade männens ursprungsregion (*figur 1*, röda staplar).

De nyligen invandrade kvinnorna har klart lägre sysselsättningsgrad än männen har (45 respektive 63 procent i Sverige). Även här avviker Sverige negativt. Frankrike uppvisar dock lägre sysselsättning; och skillnaderna är ganska små mellan Sverige och Belgien (*figur 2*, blå staplar). Utbildning och demografiska faktorer förändrar inte huvudmönstret.

När kvinnornas ursprungsregion vägs in, förändras bilden kraftigt. Skillnaderna mellan Sverige och en stor grupp länder minskar väsentligt (Schweiz, Storbritannien och Portugal) eller försvinner helt (Österrike, Irland, Italien, Holland) när det gäller andelen kvinnor i arbete (*figur 2*, röda staplar).

Folk tar sannolikt med sig synen i hemlandet på kvinnans roll i samhället, samt på hur ansvaret för familj och arbete ska fördelas mellan könen. Att Sverige det senaste decenniet tagit emot många invandrare från regioner med låg kvinnlig förvärvsfrekvens, kan vara en delförklaring till den låga sysselsättningen.

Män och kvinnor med mer än tio års boende i de nya länderna får det klart bättre (*figur 3* och *4*). Sysselsättningsgraden bland män i Sverige visar sig nu vara betydligt högre än bland de mer nyanlända. I Belgien, Danmark, Frankrike, Irland och Spanien är andelen med arbete klart lägre än i Sverige, medan främst Italien och Schweiz visar högre siffror.

När utbildningsnivå, ålder och familjesituation tas in i analysen blir skillnaderna mellan Sverige och Storbritannien inte statistiskt signifikanta längre. Jämfört med Danmark, Spanien och Irland visar Sverige en tydligt ljusare bild. Här spelar ursprungsregion en relativt begränsad roll.

Män som bott relativt länge i Sverige har det betydligt mindre problematiskt än de mer nyanlända. Jämfört med övriga Europa utmärker sig Sverige här inte alls på samma negativa sätt.

Sysselsättningen hos kvinnor med mer än tio års vistelsetid är högre – och ofta mycket högre – i Sverige än i övriga Europa. Det är bara Schweiz, Portugal och Norge som ligger före.

Utbildning och demografiska faktorer spelar viss roll. Avståndet till Belgien, Frankrike, Holland och Norge reduceras, medan klyftan ökar mellan Sverige och Schweiz/Österrike när dessa faktorer vägs in. Kvinnors ursprungsregion tycks i

det här fallet inte ha någon större betydelse för deras yrkeskarriär i det nya landet.

Dags att sammanfatta. Sverige visar mycket låg sysselsättning bland både män och kvinnor som bosatt sig här för 1–10 år sedan. Problemen blir ännu tydligare när vi jämför med infödda. Arbetsmarknadsintegrationen tycks fungera dåligt med andra ord.

Jämfört med övriga Europa har Sverige höga sysselsättningsnivåer bland infödda och låga bland dem som nyligen invandrat. Det svenska sysselsättningsgapet är i särklass störst i Europa. För människor med mer än tio års vistelsetid i landet är gapet mindre – Sverige utmärker sig inte alls på samma negativa sätt.

Arbetslösheten bland nyligen invandrade män är anmärkningsvärt hög i Sverige – cirka 23 procent uppger att de saknar jobb och är beredda att börja jobba nästan genast. Endast Spanien har högre siffror. I Norge, Storbritannien, Schweiz och Österrike råder exempelvis mindre än 10 procent arbetslöshet.

Siffrorna för relativt nyinvandrade kvinnor i Sverige är lika dystra – hela 27 procent saknar jobb. I andra länder är andelen arbetslösa lägre, utom i Frankrike, Portugal och Spanien. Runt 10 procent av invandrarkvinnorna i Norge, Storbritannien och Österrike är arbetslösa.

Utbildning och demografiska faktorer tycks vara mer utslagsgivande för kvinnor än för män. Men andelen arbetslösa kvinnor med 1–10 års boende i Sverige är fortfarande klart högre än i merparten av de övriga länderna.

För män och kvinnor med mer långvarigt boende i Sverige ser det bättre ut. Arbetslösheten ligger på cirka 11 procent för båda könen – vilket fortfarande är klart högre än för de inrikes födda. Framför allt Holland, Norge, Storbritannien och Schweiz tycks vara bättre på att sysselsätta sina invandrare.

Det kan finnas en mängd orsaker till att ett land har stora problem med att integrera dem som nyligen invandrat på arbetsmarknaden. Det kan handla om hur flexibel arbetsmarknaden är, hur välfärdsstaten fungerar, andelen okvalificerade jobb i ekonomin, arbetslöshetsförsäkringens utformning, minimilönerna, flykting- och arbetsmarknadsinvandringens storlek, människors ursprungsregion, utbildningsnivå, politisk färg på regeringarna samt den ekonomiska konjunkturen i mottagarlandet. Det finns nästan lika många potentiella förklaringar som länder.

Den kanske viktigaste skillnaden jämfört med övriga Europa är att Sverige tar emot stora grupper flyktingar och deras familjer. Enligt statistik från EU:s statistikorgan Eurostat har 25 procent av invandrarna (i åldrarna 15–64 år) kommit till Sverige som flyktingar. Motsvarande siffror för Holland, Tyskland och Norge, andra länder som för en relativt öppen politik, är 13, 14 respektive 18 procent. I övriga elva länder handlar det mestadels om mindre än 10 procent.

Sverige har dessutom relativt få okvalificerade jobb – vilket ofta brukar ses som inträdesporten till arbetslivet för de nyanlända.

Sverige framstår således som relativt öppet för invandring av politiska och humanitära skäl. Trösklarna för att komma in i landet är ganska låga. Samtidigt är trösklarna höga för att komma ut på arbetsmarknaden och få en självständig försörjning. Detta är onekligen en stor utmaning. Inte minst därför att ekonomiskt och socialt utanförskap i en generation brukar få stora konsekvenser för de utestängdas barn. ■

FOTO: WILTON JUNIOR/DPA–IBL.

Madridbor deltar i den spanska generalstrejken mot statliga åtstramningar och mot arbetslösheten, mars 2012.

Den kanske viktigaste skillnaden jämfört med övriga Europa är att Sverige tar emot stora grupper flyktingar och deras familjer. Enligt statistik från EU:s statistikorgan Eurostat har 25 procent av invandrarna (i åldrarna 15–64 år) kommit till Sverige som flyktingar.

FOTO: CLARA LINDBLOM.

Wisam Jawad hade skivaffär i Bagdad och jobbade som dj. I dag är han deltagare i ISAK-projektet och siktar på att lära sig svenska och kanske få ett lagerjobb. Med tiden hoppas han kunna leva på sitt musikintresse igen.

Bättre praktik – nyckeln till jobb?

Det är inte bara Arbetsförmedlingen som vill öka de långtidsarbetslösas chans att få jobb. Många inskrivna i den statliga jobb- och utvecklingsgarantin deltar i åtgärder organiserade av kommuner, ideella föreningar och privata företag. Clara Lindblom har besökt projekt i Eskilstuna och Västerås som, vid sidan om Arbetsförmedlingen, använder praktikplatser som hävstång för att få fler utrikesfödda i arbete.

Clara Lindblom
Clara Lindblom är forskningsassistent vid Institutet för Framtidsstudier.

Projektet ISAK i Eskilstuna är en del av ett stort samverkansprojekt mellan nio sörmländska kommuner som ska utveckla nya metoder för att underlätta integreringen av utrikesfödda som står långt ifrån arbetsmarknaden. ISAK står för integration, samverkan, arbete, kompetens.

Målgruppen är utrikesfödda individer som helt saknar egen försörjning, och som dessutom har dåliga kunskaper i svenska. Europeiska socialfonden (ESF) stöder projektet. Det enda formella kriteriet för att få delta i ISAK är att den arbetssökande själv vill vara med.

– Tidigare har arbetssökande blivit anvisade hit från Arbetsförmedlingen eller socialtjänsten. Om de inte accepterar platsen så kan de få sin ersättning indragen, berättar Mikael Nyman som är projektledare för ISAK. Men nu finns en överenskommelse med Eskilstuna kommun om att det inte ska finnas något tvång att vara med i ISAK. Vi hoppas att det ska ge oss mer motiverade deltagare.

När en arbetssökande väl skrivits in i ISAK-projektet påbörjas en introduktion. Personalen kartlägger i dialog med deltagaren var hon eller han vill jobba i framtiden, hur mycket den språkliga kompetensen behöver höjas för att komma in på en lämplig utbildning, och vilken typ av praktikplats som kanske leder till det önskade jobbet.

Men enligt Mikael Nyman går en stor del av projektets inledning ut på att motivera folk att över huvud taget gå ut i praktik.

– Många som skrivs in hos oss har redan varit på flera praktikplatser som inte lett någonstans alls. Så det är inte särskilt konstigt att människor inte tror att det ska bli ett ”riktigt” jobb på det här sättet. Vi hade till exempel en deltagare som varit ute på

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

TIA
TEMAGRUPPEN INTEGRATION I ARBETSLIVET

åtta praktikplatser. När han räknade ihop allt blev det nästan fem år i praktik, utan att ha fått en enda riktig anställning.

Förberedelserna inför praktik ser olika ut beroende på om individen har en tydlig uppfattning om var hon vill arbeta och beroende på hennes språkliga nivå. För vissa räcker det med att träna nyttiga begrepp på arbetsplatsen några dagar i förväg, andra kan behöva flera månaders förberedelser.

– Vissa som kommer till oss kan bara ett tiotal svenska ord, berättar pedagogen Lena Hallberg i ISAK-projektet. Ofta tränar vi svenskan genom att prata om vilka arbetsuppgifter som finns på praktikplatsen, och så övar vi tillsammans på nyttiga begrepp för just den platsen.

– Men vi har också renodlad språkträning, som grammatik och talövningar med en talpedagog, eftersom våra deltagare har efterlyst sånt.

Ett viktigt inslag i projektet är de så kallade språkresurserna – flerspråkig personal som fungerar som brygga mellan svenskan och hemspråket. Språkresurserna hjälper dels till i själva språkundervisningen, dels bistår de med att introducera deltagaren under de första praktikdagarna.

– Vår språkresurs i vietnamesiska följde exempelvis med en nervös deltagare till restaurangen där han skulle praktisera, berättar Mikael Nyman.

– De gick tillsammans igenom alla arbetsmoment på vietnamesiska, språkresursen översatte alla instruktioner och övervakade så att allt fungerade. Arbetsgivaren som tar emot våra deltagare får det här stödet, eftersom vi vill känna oss säkra på att praktiken ska bli så givande som möjligt.

I Västerås har projektet Jobbpunkt Väst sina lokaler. Här var det Bostads AB Mimer, det allmännyttiga bostadsbolaget, som 2005 startade projektet. Bolaget ville helt enkelt öka boendetryggheten i Västerås västra stadsdelar.

– Men enligt Christian Holm, bostadssocial utvecklare och säkerhetsansvarig hos Mimer, handlar det även om att öka lönsamheten i det egna företaget.

– Allt fler bostadsbolag jobbar med dom här frågorna, eftersom det kostar väldigt mycket pengar att inte ha betalningsstarka hyresgäster. Har du inte ett jobb, så har du svårt att betala hyran. Kan du inte betala hyran, har du svårt att bo. I längden mår du också bra av att ha ett jobb att gå till. Det stärker dig som individ och det gör dig till en nöjdare hyresgäst.

Även Jobbpunkt Väst får anslag från ESF för att utveckla nya metoder för arbetslivsintegration. Man arbetar inte enbart med utrikesfödda. I likhet med ISAK förbereder man mindre grupper av deltagare inför praktik, ibland i direkt samarbete med den tilltänkta praktikplatsen. Under åren har man samarbetat med exempelvis IKEA, Bauhaus och Attendo i Västerås. Företagen har funnits med både vid urvalet av deltagare och vid planeringen av projektets innehåll.

– Fördelen med grupper inriktade på specifika företag är att projektet får motiverade deltagare med ett tydligt mål. Det säger Bernt Gustavsson, projektledare för Jobbpunkt Väst. Vid senaste intaget valde man dock medvetet en mer traditionell väg: ta in deltagare först och leta praktikplatser sedan.

– Ibland känns det som att vi tappar lite av det egentliga uppdraget när vi jobbar med de riktade grupperna, berättar Bernt Gustavsson. I nuläget måste vi arbeta uppsökande mot arbetsgivare på ett helt annat sätt, och göra individuella anpassningar för varje deltagare. Det kräver mer ingående kunskaper om individerna, vad de kan och vilka förutsättningar de har.

Oavsett om människor skrivs in i en riktad eller i en traditionell grupp, så förbereds de i ett par veckor innan det blir dags för praktik. På schemat står obligatorisk

FOTO: CLARA LINDBLOM.

FOTO: CLARA LINDBLOM.

Vi hade en deltagare som varit ute på åtta praktikplatser. När han räknade ihop allt blev det nästan fem år i praktik, utan att ha fått en enda riktig anställning.

Mikael Nyman, projektledare för ISAK i Eskilstuna.

friskvård, föreläsningar om arbetsmarknaden eller det specifika företaget de ska ut till, information om arbetsmarknadens institutioner samt rådgivning om kost och hälsa. Den ganska höga personaltätheten är en grund för att klara den dagliga kontakten med deltagarna och se den enskilda människans behov.

– Fler och fler som kommer till oss mår dåligt, har ångest eller lider av depression, berättar Bernt Gustavsson. Arbetsförmedlingen och andra myndigheter kan ha svårt att hinna med. Man skickar runt människor till olika projekt och praktikplatser där de kanske åker på bakslag på bakslag.

I skrivande stund planerar Jobbpunkt Väst en cykelutbildning för somaliska kvinnor. Bostadsbolaget Mimer står för cyklarna. Deltagarna får under en månad lära sig cykla samt lyssna på föreläsningar om arbetsmarknaden och om trafiksäkerhet.

– Anledningen till att vi startade det här var att vi hade en somalisk tjej inskriven hos oss, som var lovad ett jobb inom hemtjänsten under förutsättning att hon lärde sig cykla. Det gjorde hon inte, så hon fick inte jobbet. Det tog faktiskt bara en timma så var cykelkursen fulltecknad. Tjugo anmälda.

För både ISAK och Jobbpunkt Väst innebär stödet från ESF att de kan unna sig högre personaltäthet, och pröva mer okonventionella metoder, som cykelkursen och anlitandet av talpedagoger i ISAK-projektet. Samtidigt innebär stödet merarbete, eftersom ESF kräver ingående redovisning av sina medfinansiärer om hur pengarna används.

Projektpengar från ESF betalas ut enbart för antalet dagar som deltagare faktiskt deltar i ett visst projekt.

Bernt Gustavsson ifrågasätter detta.

– Ju bättre vi lyckas med att få ut människor i arbete, desto mer kostsamt blir det för oss som projekt. Vi får inte längre pengar för dessa deltagare, men vi sitter där med fasta kostnader för lokaler och personal. Detsamma gäller om deltagaren är sjuk två dagar, då får vi inte heller några pengar. Syftet för mig är att få ut folk i jobb och att de får ett hyggligt liv. En människa som fått jobb borde i stället innebära en morot av något slag för vår del.

ISAK och Jobbpunkt Väst är två av totalt 75 projekt som just nu studeras av TIA, Temagruppen Integration i Arbetslivet. Gruppen samlar in erfarenheter, och resultat från projekt finansierade av ESF. Målet är att identifiera och sprida metoder för arbetslivsintegrering för grupper som står långt från arbetsmarknaden.

I januari 2013 kommer temagruppens delrapport, där de första resultaten från projekten presenteras. TIA drivs av Institutet för Framtidsstudier, rapporten kommer att läggas ut på: www.iffs.se/tia. ■

Så klarar sig invandrarnas barn i Norge

Medan förstagenerationens invandrare i Norge ofta kämpar med språkproblem, är deras barn födda och uppvuxna i Norge och behärskar språket. Det är viktigt att integrera invandrarna i skola och arbetsliv, men det verkliga lackmustestet blir hur det går för deras barn.

Gunn Elisabeth Birkelund och Arne Mastekaasa
Gunn Elisabeth Birkelund och Arne Mastekaasa är professorer i sociologi vid Universitetet i Oslo.

Invandringen till Norge har ändrat karaktär. Efter andra världskriget kom flyktingar från Östeuropa och därefter, fram till 1975, arbetskraftsmigranter från både Europa och övriga världen. Senare ökade mängden flyktingar påtagligt från Asien, Afrika, Latinamerika och Europa utanför EU. Efter 2004 har vi sett en ökad inströmning från nya EU-länder, mest Polen och Baltikum.

Vi har skrivit boken *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*. Med hjälp av norska registerdata för hela årskullar har vi kartlagt utbildningskarriärer och sysselsättningsmönster för barnen till invandrare från icke-västliga länder – detta jämfört med majoritetsbefolkningens barn i samma ålder. Med icke-västliga länder menar vi personer från Asien, Afrika, Latinamerika och Europa utanför EU/EES.

Det är väl känt att invandrare och deras barn har sämre betyg och provresultat i skolan än elever med norsk härkomst har. Vi dokumenterar också att skillnaderna verkar öka högre upp i utbildningssystemet. I grundskolan däremot är avståndet mellan elever med norskfödda och utlandsfödda föräldrar klart mindre än skillnaden mellan flickor och pojkar.

Vi vet också att prestationsskillnader baserade på invandrarbakgrund är mycket mindre än sådana som beror på föräldrarnas utbildning. På högre skolnivåer råder emellertid det omvända. På universiteten är skillnaderna mellan könen, och på basis av föräldrarnas utbildning, mycket mindre än differenserna beroende på invandrarbakgrund.

Mönstret syns även på ett annat sätt. I grundskolan förklaras hela avståndet mellan elever utan invandrarbakgrund och barn till invandrare från icke-västliga länder av deras sociala bakgrund. När man tar hänsyn till föräldrarnas utbildning och inkomster, försvinner differenserna. Så är det inte på gymnasier och universitet.

I ett jämlikhetsperspektiv är detta naturligtvis positivt. Det som krävs för att motverka ojämlikhet baserad på människors ursprung, kan man tycka, är detsamma som krävs för att bemöta ojämlikhet utifrån social bakgrund. Utöver detta behövs inte något extra för minoritetselever.

Det är mer problematiskt att olikheterna ökar på högre utbildningsnivåer, och att det inte bara handlar om föräldrarnas utbildning och inkomst.

Är det så att ungdomar med föräldrar från länder utanför väst möter större problem högre upp i systemet? Vad beror det på i så fall? Innan vi drar slutsatsen att det högre utbildningssystemet verk-

FOTO: HUSMOFOTO–TBL.

Fiskeindustrin i Vardö i nordligaste Norge var tidigare en betydande arbetsgivare som anställde folk från världens alla hörn.

Vi vet ganska mycket om invandrarna på arbetsmarknaden, men mindre om deras barn. De senare är fortfarande ofta relativt unga – föräldrarna kom oftast till Norge efter 1975 – och har bara delvis klivit in på arbetsmarknaden.

ligen fungerar sämre ur jämlikhetssynpunkt, finns en viktig faktor att belysa. Ungdomar med icke-västliga invandrarföräldrar gör nämligen mer ambitiösa utbildningsval.

På gymnasiet föredrar de, i högre grad än andra, studieförberedande program framför yrkesförberedande. Bland dem med behörighet är det en större andel barn till invandrare från icke-västliga länder som går till högre utbildning; dessutom söker de sig snarare till universitet än till högskolor.

De är mer benägna att välja arbetsintensiva studievägar eller sådana som kräver vissa förmågor. De är klart överrepresenterade inom hälsoyrken (medicin, odontologi och farmakologi) samt vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteter.

Men vad har detta med betygsskillnader att göra? När relativt fler med invandrarbakgrund söker sig till studieförberedande gymnasieprogram, blir det också fler med svaga grundskolebetyg där. Även om det i grundskolan inte fanns någon skillnad mellan elever med invandrarföräldrar och med norska föräldrar, leder denna selektion till att de förra får lite sämre förutsättningar i genomsnitt än andra på dessa program.

Samma sak sker när relativt svaga studenter med norsk bakgrund i högre grad väljer högskoleutbildning, medan svagpresterande ungdomar med föräldrar från icke-västliga länder satsar på universiteten.

Här finns alltså en delförklaring till de betydande betygsskillnaderna mellan invandrarbarn och andra på gymnasium och i högre utbildning – men troligen inte hela sanningen.

Analyser i boken *Integrert?* tyder på att differenserna mellan minoritets- och majoritetsstudenter på universitet kvarstår även efter att gymnasiebetygen vägts in.

Här behövs mer djuplodande forskning. I takt med att det blir fler barn till invandrare på de högre utbildningarna, går det att mer systematiskt jämföra olika fakulteter. Är betygsdifferenserna större där det krävs förkunskaper om det norska samhället och om norsk kultur än på naturvetenskaplig fakultet där mer teknisk-matematisk begåvning premieras?

Den höga andelen med icke-västlig bakgrund som hoppar av gymnasiet tycks tala emot tesen om deras ambitiösa studieval. Men avhoppen kan förklaras med att de har lägre grundskolebetyg.

När man väger in betyg samt föräldrarnas utbildning och inkomst blir resultatet ett annat – elever med icke-västliga föräldrar hoppar av i klart mindre utsträckning än ungdomar med norsk härkomst gör.

Analyser av högskolan pekar åt samma håll, även om utslaget är mindre här. Totalt sett är avhopp ungefär lika vanliga bland studenter med utländsk respektive norsk bakgrund. Men invandrarungdomarnas sociala miljö, betyg och utbildningsval gör dem något mindre benägna att avbryta studierna.

Skillnader i utbildningssystemet diskuteras ofta utifrån kön, social bakgrund och invandring. Personer med låg socioekonomisk status går vidare till högre utbildning betydligt mindre ofta än deras jämnåriga från mer välbeställda miljöer. Det beror på sämre betyg, men även på att de i mindre grad än andra väljer att vidareutbilda sig trots likvärdiga betyg.

Så är det icke bland ungdomar med invandrade föräldrar. Här är det uteslutande svagare prestationer som leder till lägre genomsnittlig utbildning – om betygen är likvärdiga väljer ungdomar med icke-västlig bakgrund systematiskt mer utbildning än de helnorska gör.

Våra forskningsresultat tyder med andra ord på att de är högmotiverade; det finns definitivt ett ”invandrardriv” hos både migranterna själva och deras barn.

Vi vet ganska mycket om invandrarna på arbetsmarknaden, men mindre om deras barn. De senare är fortfarande ofta relativt unga – föräldrarna kom oftast till Norge efter 1975 – och har bara delvis klivit in på arbetsmarknaden. Det är

© JOCKUM NORDSTRÖM. FOTO: PER-ERIK ADAMSSON.

Jockum Nordström, ”The worst saga ever”, 2004. Blyerts på papper.

Bland dem med behörighet är det en större andel barn till invandrare från icke-västliga länder som går till högre utbildning; dessutom söker de sig snarare till universitet än till högskolor. De är mer benägna att välja arbetsintensiva studievägar eller sådana som kräver vissa förmågor.

ingen överraskning att både förstagenerationens invandrare och barnen har större problem än infödda norska medborgare att hitta sysselsättning.

Det finns avvikelser från mönstret. Alla som hoppat av gymnasiet verkar sitta i samma båt oavsett bakgrund. Här finns inga nämnvärda skillnader i arbetsmarknadsanknytning. Och om vi begränsar analysen till Oslo, märks inte några skillnader mellan invandrarbarn och andra med likvärdig högskoleutbildning – sannolikheten är lika hög att de har jobb inom ett år efter examen.

Dokumentationen av människors arbetsinkomster ger en positiv bild från ett jämlikhetsperspektiv, visar våra analyser, i alla fall bland dem med gymnasieexamen. Barn till östeuropeiska och andra icke-västliga invandrare har lägre genomsnittsinkomst än infödda norrmän de första åren i arbetslivet. Men klyftan reduceras snabbt, speciellt för dem med östeuropeiska rötter. Även deras föräldrar – som själva har invandrat – har nästan samma inkomster som majoritetsbefolkningen.

Personer med högre utbildning visar en mer varierande bild. Även här har sönerna till icke-europeiska invandrare en ganska god inkomstutveckling de första yrkesåren. För döttrarna ser det sämre ut, de har ganska låg sysselsättningsnivå. Beror det på att dessa döttrar i högre grad än kvinnor av norsk härkomst drar ner på lönearbetandet när de bildat familj? Eller handlar det snarare om att de möter särskilda problem och begränsningar i yrkeslivet?

Vi får alltså mer gynnsamma resultat för invandrare och deras barn när vi analyserar arbetsinkomster än när vi granskar olika sysselsättningsindikatorer. Varför är det så?

Det är fler invandrare och deras söner/döttrar än personer utan invandrarbakgrund som hamnar utanför arbetsmarknaden (mer eller mindre). De som fått jobb blir emellertid lönediskriminerade endast i liten omfattning. Våra resultat ligger i linje med tidigare forskning.

Hittills har vi talat generellt om barn till invandrare från icke-västliga länder. Men det finns en hel del olikheter inom gruppen. Elever med föräldrar födda i Vietnam hoppar av gymnasiet i mindre grad än elever med norsk bakgrund, medan barn med rötter i Pakistan, Iran, Turkiet och Chile är mer benägna att hoppa av.

Det görs också skiftande studieval: invandrare från Indien, Vietnam, Pakistan och Iran som studerar i Norge väljer gärna naturvetenskapliga ämnen, och så gör även deras söner och döttrar.

Även arbetsmarknadsanknytningen och inkomstfördelningen varierar efter ursprungsland. Detta understryker bara att invandrare är en heterogen grupp.

Forskningen har många uppgifter framför sig. Vi behöver djupare – och mer nyanserad – kunskap om både utbildnings- och arbetsmarknadskarriärerna för dessa grupper. ”Dropouts” från skolan riskerar att stängas ute från arbetslivet. Det kan leda till frustration över att inte accepteras som en del av gemenskapen.

Experiment tyder dessutom på att det finns diskriminering i arbetslivet, inte bara mot dem som saknar utbildning utan även mot sådana som är högutbildade.

Det är integrationen av nästa generation, invandrarnas barn, som är det reella lackmustestet på hur det hela lyckats. ■

LITTERATURTIPS

Birkelund, Gunn Elisabeth, och Arne Mastekaasa, red., *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*. Oslo: Abstrakt förlag, 2009. (Kan beställas via g.e.birkelund@sosgeo.uio.no)

Brochmann, Grete, och Knut Kjeldstadli, *A history of immigration. The case of Norway 900–2000*. Oslo: Universitetsforlaget, 2008.

Fangen Katrine, Ferdinand Mohn och Kirsten Synnøve Fossan, red., *Inclusion and exclusion of young adult immigrants – barriers and bridges*. Farnham: Ashgate, 2010.

Hermansen, Are Skeie, Occupational attainment among children of immigrants in Norway. Bottlenecks into employment – equal access to advantaged positions? *European Sociological Review*, 2012 (online).

FOTO: STAFFAN CLAESSON/SCANPIX

Lärling, anställd, integrerad

Arbetslöshet drabbar inte alla ungdomar i lika stor utsträckning. En särskilt utsatt grupp är ungdomar med utländsk bakgrund, även de som är födda i Sverige. Svårigheterna beror till stor del på att de är utsatta för diskriminering och att de inte har samma kontaktnät på arbetsmarknaden som ungdomar med inrikes födda föräldrar har.

Var tredje ung person är arbetslös och den svenska ungdomsarbetslösheten är den högsta i världen. Med jämna mellanrum dyker den sortens katastrofrapporter upp i media. Siffrorna är inte alls korrekta utan beror på en grov feltolkning av arbetslöshetsstatistiken.

Den officiella svenska och internationella statistiken beräknar de arbetslösa som andel av arbetskraften (som består av kategorierna arbetslösa och sysselsatta) och inte som en andel av hela den unga befolkningen. Unga människor studerar ofta och ingår därmed inte i arbetskraften. Om man i stället beräknar de arbetslösa som andel av hela den unga befolkningen, så har var tionde tonåring (10 procent) varit arbetslös de senaste åren och drygt en av tio (14 procent) av de äldre ungdomarna (20–24 år).

Eftersom det officiella arbetslöshetsmåttet är så missvisande när det gäller ungdomar har ett annat sätt att mäta ungdomars situation på arbetsmarknaden börjat användas av både OECD, EU och svenska myndigheter. Detta mått visar andelen ungdomar som varken arbetar eller studerar och kallas ofta NEET (Not in employment, education, or training). Andelen ungdomar i Sverige som varken arbetar eller studerar är då något lägre än genomsnittet i EU och i OECD-länderna.

Katastrofrapporter i media på grundval av feltolkad arbetslöshetsstatistik kan tyvärr leda till

Lena Schröder
Lena Schröder är docent i ekonomisk historia och verksam vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet.

© JOCKUM NORDSTRÖM. FOTO: PER-ERIK ADAMSSON.

Jockum Nordström, ”House rockers”, 2007. Blyerts på papper.

uppgivenhet hos framför allt ungdomar på väg till arbetslivet. En mer realistisk utgångspunkt är att ungdomars situation på arbetsmarknaden i Sverige visserligen är besvärlig, men inte hopplös.

Vad kan då göras för att förbättra deras situation? Låt oss först granska varför ungdomar har större problem på arbetsmarknaden än vuxna. Orsakerna är dels generella (gäller ungdomar i allmänhet), dels speciella (gäller vissa grupper).

De flesta ungdomar är nya på arbetsmarknaden och saknar erfarenheter från arbetslivet. Många arbetsgivare ser dem därför som mindre produktiva än vuxna eller uppfattar dem som ”osäkra kort”. Detta generella problem har hanterats på olika sätt i olika länder, bland annat genom att den gymnasiala yrkesutbildningen ges i form av lärlingsutbildning på en arbetsplats.

Andelen ungdomar i Sverige som varken arbetar eller studerar är något lägre än genomsnittet i EU och i OECD-länderna.

På senare år har lärlingsutbildningar införts i liten skala även i Sverige. Därutöver har vissa av arbetsmarknadens parter slutit avtal om lärlingsliknande yrkesintroduktionsplatser. IF Metall har avtalat med arbetsgivarna på industrisidan om yrkesintroduktion – det innebär att lönen kan reduceras i utbyte mot att ungdomar får utbildning på arbetsplatsen.

Det är ännu för tidigt att avgöra i vilken mån dessa ansatser varit framgångsrika. Men det är angeläget att fortsätta med olika typer av samverkan mellan skola, näringsliv och fackföreningar för att underlätta övergången från skola till arbetsmarknad.

Olika grupper av ungdomar har olika svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Unga män har större problem än unga kvinnor. Personer med enbart grundskola möter fler svårigheter än dem med längre utbildning.

Internationella erfarenheter visar att väl fungerande lärlingssystem underlättar särskilt de unga männens inträde på arbetsmarknaden. De pekar också på att lärlingsutbildning är en framgångsrik väg för jobbsökande som annars skulle ha endast grundskola i bagaget.

Det finns ytterligare en stor grupp som möter särskilda hinder, nämligen de som är födda utomlands och allra mest de som kommer från Afrika, Asien eller Latinamerika. Även ungdomar som är födda i Sverige har större problem än andra på arbetsmarknaden om deras föräldrar är födda i någon av dessa världsdelar.

Ungdomar med utländsk bakgrund, och i synnerhet de som nyligen kommit till Sverige, har i genomsnitt sämre skolresultat än andra ungdomar, vilket är ett av hindren vid deras inträde på arbetsmarknaden. Det finns dock en omfattande forskning som visar att deras större svårigheter att få jobb kvarstår även efter att man tagit hänsyn till skillnader i betyg och utbildningsnivå.

I debatten anges det ofta som förklaring att föräldrarna är lågutbildade och att ungdomarna själva saknar motivation. Det finns flera forskningsrapporter som visar att skillnaderna mellan ungdomar med utländsk respektive svensk bak-

grund bara till liten del kan förklaras med hänvisning till föräldrarnas utbildningsnivå och socioekonomiska status. Inte heller får påståendet om bristande motivation något stöd i forskningen.

En förklaring med stort stöd i forskningen är att ungdomar med utländsk bakgrund blir diskriminerade på arbetsmarknaden.

Ett annat problem är att de flesta arbeten tillsätts via informella rekryteringskanaler, där de arbetssökandes personliga nätverk har stor betydelse. Ungdomar med utländsk bakgrund har sällan tillgång till resursstarka nätverk i samma utsträckning som andra ungdomar. Många av dem saknar släktingar, vänner eller grannar som kan förmedla kontakter med arbetsgivare. De får helt enkelt sämre förutsättningar än andra som har sådana kanaler.

Lärlingssystem underlättar övergången från skola till arbetsmarknad i allmänhet. Tyvärr visar internationell forskning att de inte är någon självklar lösning för ungdomar med utländsk bakgrund. Det är alltid arbetsgivaren som avgör vem han eller hon vill ta emot som lärling.

Den diskriminering som drabbar ungdomar med utländsk bakgrund när de söker jobb visar sig även när lärlingsplatser (och i synnerhet de mest attraktiva platserna) ska tillsättas. Även bristen på personliga nätverk slår igenom.

Så ser det ut i Tyskland, Österrike, Frankrike, Nederländerna och Norge, berättar forskningen. Samma problem finns också i Sverige när det gäller APU, den arbetsplatsförlagda utbildningen i gymnasieskolan.

Det finns också vissa ljusglimtar. Ungdomar med utländsk bakgrund som lyckats med att få en bra lärlingsplats har samma förutsättningar att få ett riktigt jobb som andra ungdomar.

Slutsatserna är att lärlingssystem, eller särskilda överenskommelser mellan arbetsgivare och fackföreningar, sannolikt underlättar inträdet på arbetsmarknaden. För ungdomar med utländsk bakgrund räcker detta dock inte hela vägen, det måste kompletteras med särskilda insatser.

En första åtgärd för att skapa mer likvärdiga chanser på arbetsmarknaden är skolreformer som kan leda till att alla lämnar skolan med samma förutsättningar, oavsett var de själva eller deras föräldrar är födda. Även bostadspolitiken har betydelse för ungdomarnas skolresultat, de som går i skolor med en hög andel utrikes födda ungdomar får sämre skolresultat än andra ungdomar.

Ungdomar med utländsk bakgrund har sällan tillgång till resursstarka nätverk i samma utsträckning som andra ungdomar. Många av dem saknar släktingar, vänner eller grannar som kan förmedla kontakter med arbetsgivare.

Både skolan och arbetsförmedlingen bör, så långt som möjligt, försöka kompensera bristen på sociala nätverk bland ungdomar från främst Afrika, Asien eller Latinamerika. De måste också hitta lösningar som minskar risken att bli utsatt för diskriminering.

Praktikplatserna på gymnasiet kan ge en öppning; här får ungdomarna referenser och ges en chans att visa vad de kan på en verklig arbetsplats. Det är extra angeläget att ungdomar med utrikes födda föräldrar får tillgång till den sortens praktik. När det gäller lärlingsutbildning och lärlingsliknande anställningskontrakt måste man bevaka att de inte missgynnas.

Arbetsförmedlingarna har ett brett kontaktnät med arbetsgivare. Intensifierad arbetsförmedling kan därför vara särskilt effektiv för ungdomar som saknar personliga nätverk. Samma sak gäller de program i arbetsförmedlingens regi som subventionerar lönekostnaderna för arbetsgivare.

Åtminstone vissa hinder på arbetsmarknaden kan övervinnas om ungdomarna får en ärlig chans att visa sina kunskaper och visa sin förmåga på riktiga arbetsplatser. ■

REFERENS

Schröder, Lena, Labour market characteristics and their impact on the integration of immigrants' offspring. Ingår i: *Equal opportunities? The labour market integration of the children of immigrants*. Paris: OECD, 2010.

Framtidsfrågan

”Alla vet, men ingen säger det – allra minst fackförbunden – att lagen om anställningsskydd är det värsta exemplet på strukturell rasism. Den delar upp arbetsmarknaden i insiders och outsiders. Invandrare – och unga – fungerar då som buffert när de åker ut i varje konjunktursvacka.”

Detta sagt av Mauricio Rojas, tidigare talesman för Folkpartiet i integrationsfrågor. Han menar att miljardsatsningar på nya invandrare och socialt problematiska stadsdelar är slag i luften. Hög tid att vi slutar blunda för lagarna som skapar utanförskapet.

Stämmer det verkligen att arbetsmarknadens lagar bygger murar mot invandrare? Vad är i så fall viktigast att ändra?

Vi har frågat Thord Ingesson, Li Jansson och Anders Neergaard. ■

FOTO: LO.

Thord Ingesson arbetar som migrationspolitisk expert vid LO, Landsorganisationen i Sverige.

Ordna fler jobb

Nej, lagarna stänger inte ute invandrare. Lagarna hör ihop med arbetsutbudet, när utbudet ökar sjunker lönen.

Vi hör ofta att arbetsgivare inte vågar anställa, eftersom det är svårt att bli av med en ”felrekrytering”. Det är bara snack!

I själva verket har EU-kommissionen fällt Sverige för det undermåliga anställningsskyddet. Här kan arbetsgivare i det oändliga kombinera vikariat, säsongsanställning, allmän visstid och provanställning.

Ny svensk forskning (IFAU-rapport 2012:13) visar att företagens rekryterare konsekvent väljer bort invandrare med utomeuropeiskt utseende – och även äldre, kraftigt överviktiga, de som tillhör en religiös minoritet, har flera barn eller ofta är sjukskrivna.

Men om arbetsgivaren erbjuds en lönerabatt på 10–50 procent kan man, enligt rapporten, tänka sig att anställa en icke-europé. Det är diskriminering grundad på fördomar.

Den enklaste lösningen är att pressa ner arbetslösheten. Vid full sysselsättning har arbetsgivare inte längre råd att diskriminera. För sänkta löner – det blir det inte! ■

FOTO: SVENSKT NÄRINGSLIV.

Li Jansson är nationalekonom på Svenskt Näringsliv.

Företagsklimatet är nyckeln

Forskning visar att arbetsrättens utformning bidrar till att försvaga de utrikes föddas jobbchanser.

När den samhällsekonomiska konjunkturen vänder ned blir det invandrarna som förlorar jobben först. Dessutom drabbas samma grupp hårt av ett bristande företagsklimat och av lågt jobbskapande i ekonomin.

En mer flexibel arbetsmarknad, blomstrande bemanningsföretag och god service till företagen – där finns nycklarna till en bättre integration.

Det är ingen slump att Trosa utnämndes till årets integrationskommun år 2012, här har man också bland landets bästa företagsklimat. I sådana kommuner hittar dessutom fler utomeuropeiskt födda akademiker ett jobb som matchar deras kompetens.

Ett gott företagsklimat gör att jobben blir fler när företagen växer och investerar. Därmed blir också konkurrensen mindre om de lediga jobben, och grupper med svag förankring på arbetsmarknaden får lättare att komma in. ■

FOTO: PRIVAT.

Anders Neergaard är föreståndare för Institutet för forskning om migration, etnicitet och samhälle (REMESO), Linköpings universitet.

LAS är inte problemet

I Sverige är det enkelt att avskeda vid arbetsbrist – billigare och enklare än i många andra länder – vilket facket i regel har accepterat. Däremot inte att arbetsköparen (arbetsgivaren) ensidigt kan välja vem som skall avskedas. Om turordningen bryts, skall det göras genom en överenskommelse.

LAS (Lagen om anställningsskydd) är något som arbetsköpare varit mycket negativa mot, då den påverkar deras frihet att välja vem som får gå. Det är dock sällan detta argument används för att ifrågasätta LAS.

Är det så att LAS försvårar för invandrade? Det neutrala svaret är att LAS försvårar för dem som har svag förankring inom ett arbetsliv med betydande arbetslöshet och rasifierad diskriminering. Den verkligheten är vanligare för personer med utländsk bakgrund.

När makten förskjutits alltmer till arbetsköparnas fördel innebär avskaffandet av LAS eventuellt något fler invandrade i jobb – men troligtvis också sjunkande löner för typiska LO-jobb, mer lönepolarisering och rasifierad skiktning. Det drabbar speciellt de invandrade.

Är målet att förbättra för de invandrade på arbetsmarknaden, är avskaffandet av LAS ingen lösning. I stället bör fokus vara att skapa fler jobb och motverka diskriminering. ■

Krönikan:

Framtidens *Framtider* blir nog nätbaserad

Detta är det sista numret av *Framtider*, åtminstone i sin nuvarande skepnad. Många intressanta artiklar har publicerats under tidskriftens trettioåriga liv, och många viktiga framtidsfrågor har tagits upp i det offentliga samtalet med dess hjälp.

Låt mig utnyttja tillfället att varmt tacka alla dem som under årens lopp arbetat med tidskriften, redaktionellt såväl som innehållsmässigt!

Det är i skrivande stund inte helt klart vad som kommer att ersätta *Framtider*, men flera intressanta alternativ existerar. Sannolikt lär dock framtidens *Framtider* bli en nätbaserad tidskrift och kanske inkluderar den även ett nätbaserat debattforum.

Utöver den renodlade forskningen har Institutet för Framtidsstudier även till uppgift att bidra till den allmänna debatten om de stora framtidsfrågorna. Det är vår bedömning att detta nu för tiden görs bäst på nätet. Så snart planerna har klarnat läggs information ut på vår hemsida (www.iffs.se).

Härom veckan fick vi ett mycket glädjande besked från Riksbankens Jubileumsfond som gör att vi ser framtiden an med tillförsikt. Fonden kommer de närmsta fem–sex åren att stödja forskningen vid Institutet med sammanlagt 35 miljoner kronor.

Anslaget ger oss möjlighet att i detalj studera segregations- och integrationsprocesser i skolor, på arbetsplatser och i bostadsområden. Stödets generositet och långsiktighet ger oss dessutom utrymme att ägna mycket tid åt teori- och metodutvecklingen på området.

Nyligen antog vår styrelse det forskningsprogram som ska prägla Institutet under de närmsta åren (www.iffs.se/forskning/forskningsprogram). Verksamheten inom programmets ram kan beskrivas som en simuleringsbaserad samhällsforskning. På basis av resultat från detaljerade empiriska studier kommer vi att konstruera simuleringsmodeller med vars hjälp vi kan belysa olika framtidsscenarier.

Under forskningsprogrammets inledande fas ägnas särskild uppmärksamhet åt tre områden: (1) integrations- och segregationsprocesser, (2) den demografiska utvecklingens ekonomiska konsekvenser, och (3) värderingsförändringar och värderingskonflikter.

Detta är förstås även min sista krönika för *Framtider*. Jag hoppas dock att även i framtiden se tidskriftens läsekrets på något av de många seminarier och andra evenemang som vi arrangerar.

På återseende!

FOTO: IF-BILD.

Peter Hedström är vd för Institutet för Framtidsstudier.

It's tough to make predictions, especially about the future
Yogi Berra
Filosof och baseballspelare

Från de nya EU-länderna till Sverige

Sverige är en del av en gemensam internationell arbetsmarknad som gradvis har utvidgats. Många har flyttat från de tolv nya EU-medlemsländerna till Sverige sedan 2004. Hur går det för dem i Sverige? Kommer denna invandring att förändras av den ekonomiska krisen inom EU, och i så fall hur?

Eskil Wadensjö
Eskil Wadensjö är nationalekonom, professor vid Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet, samt föreståndare för universitetets Linnécentrum för integrationsstudier (SULCIS). Hans forskning rör invandring och ekonomisk integration, ungdomars och äldres arbetsmarknadssituation, social- och avtalsförsäkringar samt ekonomisk doktrinhistoria.

Sveriges arbetsmarknad är åter öppen för personer som kommer från andra länder. Efter andra världskriget följde en lång period av mycket omfattande arbetskraftsinvandring. Många kom från de andra nordiska länderna och ett avtal träffades om en gemensam nordisk arbetsmarknad 1954. En hel del kom också från andra länder i Europa.

I slutet av 1960-talet ändrades reglerna, och deras tillämpning skärptes så kraftigt att mycket få kom hit från utomnordiska länder. Invandringen från Norden minskade markant i början av 1970-talet – lönerna där hade kommit ikapp de svenska och det var inte längre lika attraktivt att flytta hit.

Under 1970- och 1980-talen dominerades invandringen av flyktingar och anhöriga till personer bosatta i Sverige. Några steg mot en öppnare arbetsmarknad togs när Sverige blev medlem av EES/EU:s gemensamma arbetsmarknad 1994 och av EU året därpå. Invandringen från länder i Västeuropa ökade något.

Viktigare är emellertid att EU fick tio nya medlemmar den 1 maj 2004 och ytterligare två nya den 1 januari 2007. Med undantag för Cypern och Malta handlade det om länder i Öst- och Centraleuropa. De gamla medlemmarna, EU15, hade rätt att införa övergångsregler för arbetskraftsinvandring från dessa länder under en period av sju år.

Sverige gjorde det varken 2004 eller 2007. Även här förekom en politisk diskussion om sådana övergångsregler skulle införas; det fanns en oro för ”social turism”. År 2004 införde alla andra länder övergångsregler, även om de var mindre restriktiva i Irland och Storbritannien än i de övriga.

Sverige har även gjort det lättare för dem som inte är medborgare i EU/EES-länder att få arbetstillstånd. Sedan den 15 december 2008 krävs endast ett erbjudande om arbete med lön enligt kollektivavtal eller motsvarande.

Det var alltså tre länder som 2004 antingen inte införde några restriktioner alls, eller bara ett fåtal restriktioner, för arbetskraftsinvandring från EU:s tolv nya medlemsländer – Irland, Storbritannien och Sverige. Invandringen ökade till alla tre, men betydligt mer till de två förra. De viktigaste förklaringarna är troligen att Storbritannien och Irland har engelska som modersmål, hade fler lediga platser och fler arbeten som inte krävde yrkesutbildning.

Polen var det folkrikaste av de tio nya medlemsländerna, och det var också därifrån som flest människor flyttade. Sett som del av befolkningen var migrationen omfattande även från Litauen och Slovakien.

Flyttningarna ökade också till länder som införde övergångsregler. En förklaring är att det blev lättare för egna företagare att flytta inom EU oavsett övergångsregler. Arbetsgivare köpte i starkt ökad omfattning tjänster från enmans-

FOTO: CARSTEN REHDER/DPA-TBL.

företag; i praktiken var dessa egenföretagare anställda. Det innebar att antalet migranter från Polen till Tyskland ökade markant efter den 1 maj 2004, även om Storbritannien blev ett ännu viktigare mål för utvandringen från Polen.

För Sveriges del kom också klart flest från Polen. Därnäst kom många från de baltiska länderna och Ungern. Redan före den 1 maj 2004 fanns många födda i Polen, Ungern och Estland som var bosatta i Sverige. De hade i regel kommit som flyktingar och utgjorde nu delar av nätverk som underlättade den nya migrationen.

Utvidgningen 2007 omfattade Bulgarien och Rumänien. Rumänien är det befolkningsmässigt största av dem. En stor grupp har flyttat från Rumänien till andra länder inom EU; och många gjorde det redan före 2007. Målen var framför allt Spanien och Italien. Polen och Rumänien är de två nya EU-länder varifrån flest har flyttat till andra EU-länder.

För Sveriges del är Rumänien det näst viktigaste ursprungslandet inom EU efter Polen. Ser vi på flyttningar som helhet inom EU finner vi även omfattande migration mellan grannländer – som från Estland till Finland och från Ungern till Österrike.

De som flyttar är i regel unga, och ungdomar har i regel längre utbildning än de äldre. De som kommer till Sverige från de nya medlemsländerna har i genomsnitt högre utbildning än vad de som är födda i Sverige har.

När vi använder oss av befolkningsstatistiken – som vi gör i denna artikel – ska vi uppmärksamma att det finns vissa felkällor. Ett problem med statistiken är att många flyttar från Sverige utan att anmäla detta. Det innebär att antalet bosatta i Sverige som är födda i andra länder överskattas, och att andelen sysselsatta därmed också överskattas. Vi kan se detta på att många som är registrerade som bosatta i Sverige varken har inkomst från arbete i Sverige, får någon form av inkomsttransferering eller i övrigt finns i något register som pekar på aktivitet i Sverige.

Vi vet därför inte hur stor andel som är sysselsatta av dem som bor här. Däremot har vi bra statistik över vad de sysselsatta gör och bra statistik över inkomstöverföringar. Statistiken över olika former av inkomstöverföringar berättar att de ”sociala turisterna” inte kom till Sverige.

När vi jämför fördelningen efter näringsgren mellan dem som är födda i de nya medlemsländerna och de infödda, finner vi att skillnaderna är

Det var alltså tre länder som 2004 antingen inte införde några restriktioner alls, eller bara ett fåtal restriktioner, för arbetskraftsinvandring från EU:s tolv nya medlemsländer – Irland, Storbritannien och Sverige.

© JOCKUM NORDSTRÖM. FOTO: PER-ERIK ADAMSSON.

Jockum Nordström, ”Intellektuell analfabet”, 2008. Blyerts och collage på papper.

små. De som kommer från de nya EU-länderna är något överrepresenterade inom byggnadsverksamhet samt hälso- och sjukvård, och underrepresenterade inom offentlig förvaltning.

Om vi delar upp efter olika ursprungsländer, kan vi i en del fall se något större differenser. Till exempel finns det, relativt sett, många från Litauen som arbetar inom jordbruket.

Överrepresentationen inom vissa sektorer kan till stor del förklaras av att det finns många lediga platser just där. Det har varit relativt lätt att få arbete inom vård och omsorg för läkare, sjukvårdsbiträden och personal inom äldrevården. Inom byggnadssektorn har efterfrågan på duktiga hantverkare inom ROT-sektorn förmodligen varit viktig.

De som flyttar är i regel unga, och ungdomar har i regel längre utbildning än de äldre. De som kommer till Sverige från de nya medlemsländerna har i genomsnitt högre utbildning än vad de som är födda i Sverige har.

Det går att jämföra arbetstiderna för personer från de nya EU-länderna och för infödda. Vi finner mycket små skillnader. En uppdelning efter födelseland visar heller inget systematiskt mönster. Män arbetar i genomsnitt fler timmar i veckan än vad kvinnor gör, detta oavsett vilket land personer kommer ifrån (inklusive Sverige).

Personer från de nya EU-länderna som kommit till länder som tagit mot många invandrare har ofta betydligt lägre löner än de infödda. Många har, inte förvånande, hamnat i låglönesektorer och låglönejobb.

Så är emellertid inte fallet i Sverige. En jämförelse av de genomsnittliga lönerna vid heltidsarbete visar på nästan inga skillnader alls. Tar vi

hänsyn till utbildning, ålder och kön, har de från de tolv nya medlemsländerna något lägre löner – de har högre utbildning, men trots det ungefär samma löner i genomsnitt som dem som är födda i Sverige. Det gäller framför allt under åren närmast efter ankomsten.

En förklaring är att en del inte får arbeten som svarar mot deras utbildning, de är vad som brukar benämnas överutbildade.

Internationellt finns många studier som behandlar vilka effekter invandring har på löner. Man skulle kanske vänta sig att ett ökat arbetsutbud leder till lägre löner, men forskningen pekar endast på små effekter som dessutom kan gå i olika riktning. Orsaken kan vara att invandrare och infödda kompletterar varandra i produktionen och därmed inte konkurrerar, men det kan också vara så att invandringen leder till ökade investeringar. Företagen kan bli mer benägna att investera när de ser att de kan rekrytera arbetskraft.

Det hindrar inte att det skulle kunna gå att hitta tydligare effekter för vissa grupper, till exempel för läkare. En mycket stor del av tillskottet av nya läkare i Sverige kommer inte från de svenska universiteten utan har sin examen från andra länder, inte minst från Polen. Läkarna skulle troligen ha haft en ännu starkare ställning (de är den högst avlönade examensgruppen på den svenska arbetsmarknaden) om inte invandringen hade varit.

Vad kommer då att hända de närmaste åren? En första fråga är hur stort EU blir i framtiden. Det är klart att Kroatien blir ett nytt medlemsland, men det kommer dock knappast att leda till någon mer omfattande invandring till Sverige. Det finns också ett antal kandidatländer – Turkiet, Island, Serbien, Makedonien och Montenegro. Om Turkiet (som stått på väntelistan mycket länge) blir medlem av EU, kan det påtagligt påverka migrationen inom EU.

En annan fråga är hur den ekonomiska krisen påverkar rörligheten inom EU. Spanien har stoppat invandringen från Rumänien. Länder med allvarliga problem, som Grekland, Portugal, Spanien och Irland, har övergått från att vara invandringsländer till att bli utvandringsländer. Det skulle

FOTO: TORB.JÖRN CARLSON/SYDSVENSKAN-TBL

kunna leda till en ökad invandring till Sverige från Polen och Rumänien, varifrån många tidigare flyttat till just de nämnda fyra krisländerna.

Kanske kommer också fler migranter från krisländerna till Sverige. Det finns ingen anledning att tro att de inte skulle kunna klara sig bra på svensk arbetsmarknad om det finns lediga platser.

Den avgörande frågan för den framtida arbetskraftsinvandringen till Sverige är den ekonomiska utvecklingen i vårt land. Vid en god ekonomisk utveckling kommer många, om det går dåligt för Sverige kommer få. ■

LITTERATURTIPS

Doyle, Nicola, Gerry Hughes och Eskil Wadensjö, *Freedom of movement for workers from Central and Eastern Europe. Experiences in Ireland and Sweden.* Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies, 2006. (SIEPS; 2006:5)

Gerdes, Christer, och Eskil Wadensjö, *Immigrants from the new EU member states and the Swedish welfare state.* Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies, 2008. (SIEPS; 2008:9)

Gerdes, Christer, och Eskil Wadensjö, Post-enlargement migration and labour market impact in Sweden. Ingår i: Martin Kahanec och Klaus F. Zimmermann, red., *EU labour markets after post-enlargement migration.* Berlin: Springer Verlag, 2009.

Wadensjö, Eskil, *Den framtida invandringen.* Rapport till Framtidskommissionen. Stockholm: Framtidskommissionen (under utgivning).

Ett stagnerande samhälle? Om framtidens arbetsliv

Ekonomhistorikern Torbjörn Lundqvist ser två huvudscenarier för framtidens arbetsliv: ett där en långvarig energikris leder till stagnation, ett annat med fortsatt tillväxt i IT-revolutionens spår. För att kunna säga något substantiellt om framtiden på kanske femtio års sikt krävs samtidigt historiska perspektiv långt bakåt i tiden, menar han.

Torbjörn Lundqvist
Torbjörn Lundqvist är ekonomhistoriker och forskare vid Ratio. Han var tidigare verksam vid Institutet för Framtidsstudier.

Litteraturen om framtidens arbete skriver ofta fram en viss trend och antar ett antal konsekvenser av trenden. Resultatet blir en projicering av samtiden. Samtidigt finns här en viss logik; framtiden är onekligen en fortsättning på det som varit.

Informella restriktioner som seder, traditioner och beteenderegler genomsyrar samhället och ger kontinuitet. När det mesta befinner sig i förändring kan det vara värdefullt att hålla fast vid det som känns någorlunda konstant.

Ekonomhistorikern Douglass C. North skriver att ”kulturella restriktioner förbinder inte bara det förflutna med nutiden och framtiden utan förser oss också med nyckeln till att förklara riktningen hos de historiska förändringarna”.

En sådan konstant är de samhällsfunktioner som fylls i samband med arbete. Det kan vara produktion och design, distribution och transporter, försäljning, service, vård och omsorg, utbildning, bevakning, administration, information och kommunikation, forskning, analys och utredning, förmedling, upplevelser, underhållning, beslutsfattande, management och chefskap.

Så länge det funnits samhällen har flertalet av dessa funktioner behövts, även om de med tiden förändrats radikalt till innehåll, utförande och relativ betydelse. Arbetet ger individen inkomst, struktur och rutiner, identitet, erfarenheter och socialt sammanhang.

Den här artikeln är emellertid inriktad på arbetets samhälleliga funktioner.

Funktionerna återfinns i särskilda sektorer och branscher där de utgör kärnan. Samtidigt har företagen och organisationerna i dessa branscher flera funktioner, exempelvis både management och administration.

En del har flera kärnverksamheter; ibland är det oklart var kärnan finns. Är det varuproduktionen, eller design och försäljning av varorna, som är kärnan i ett modernt industriföretag? Frågan är berättigad, en del har lagt ut själva produktionen på andra företag.

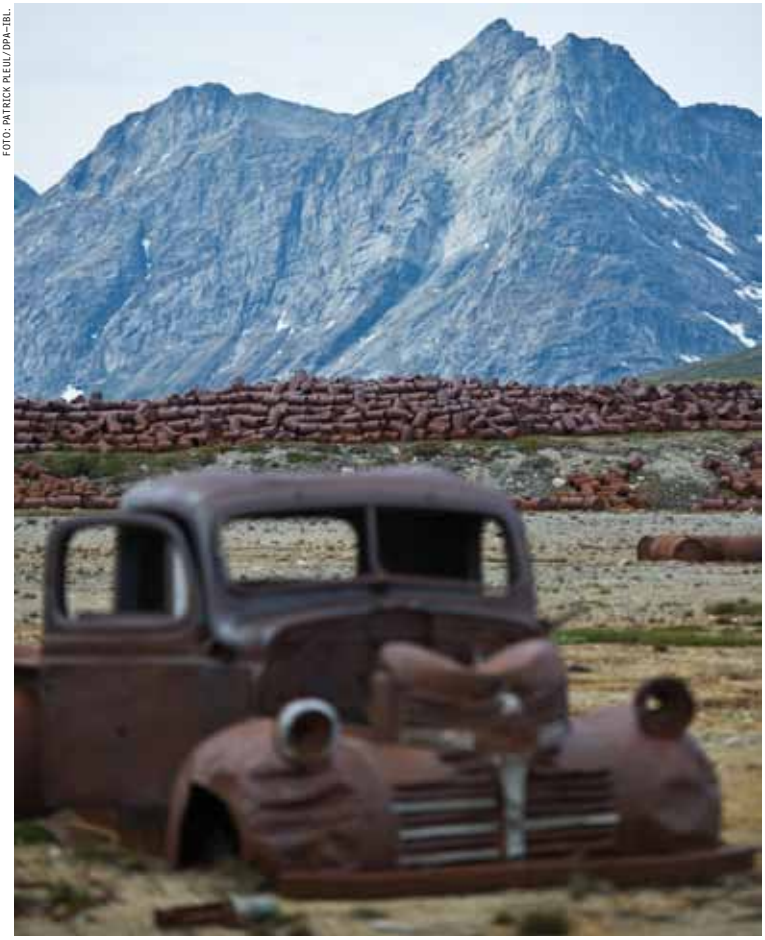

FOTO: PATRICK PLEUL/DPA-IBL.

FOTO: SZ-PHOTO-TBL

Amerikanska ingenjörers vision av en framtida stad.

Funktionernas betydelse är beroende av arbetsdelningen i samhället. På grundnivån finns produktionen av mat – basen för all arbetsdelning. Om alla tvingades producera sin egen mat skulle det finnas få yrken, viss bytesekonomi, kanske en viss specialisering av bisysslor om samhället var decentraliserat.

Redan på bronsåldern (och kanske tidigare) var böndernas livsmedelsproduktion till viss del specialiserad och anpassad efter de lokala behoven. Det fanns jägare och fiskare samt hantverkare.

I takt med att produktiviteten ökat i jordbruket har vi fått marknader, ökad arbetsdelning och fler yrken. Folkökningen från 950 miljoner år 1800 till dagens 7 miljarder är ett annat resultat av den växande produktiviteten.

Samma fundamenta gäller fortfarande. Antalet sysselsatta i jordbruket har minskat drastiskt, men vi är ändå högst beroende av våra bönder. Livsmedelsproduktionen kan till och med bli en kritisk faktor när världen får 2–3 miljarder nya människor till 2060.

I fattigare samhällen blir fler yrken fokuserade på mänskliga basbehov. Men ju rikare samhälle, desto större andel av resurserna läggs på högre nivåer i behovshierarkin. Även befolkningens åldersfördelning har stor betydelse för hur resurserna fördelas, och därmed för funktionernas inbördes vikt. När beroendekvoten (andelen barn och gamla jämfört med andelen arbetsföra i åldrarna 20–64 år) ökar, måste mer läggas på vård, omsorg och utbildning.

Vi kan tänka oss två scenarier som påverkar framtidens arbetsliv i grunden: stagnation eller fortsatt tillväxt.

En långvarig stagnation i världsekonomin, eller en tillbakagång, kan utlösas av brist på olja som ger stigande priser. En oljekris kan även ha politiska orsaker, som historien påminner om. Med fortsatt globalisering och växande befolkning, och ekonomisk tillväxt i länder som Kina, Indien och Brasilien, ökar förmodligen efterfrågan och oljepriserna stiger.

Antalet sysselsatta i jordbruket har minskat drastiskt, men vi är ändå högst beroende av våra bönder. Livsmedelsproduktionen kan till och med bli en kritisk faktor när världen får 2–3 miljarder nya människor till 2060.

På motstående sida: En sedan länge övergiven amerikansk flygbas från andra världskriget på östra Grönland.

Vi går mot en polarisering där vinnarna tar allt. Den globala talangpoolen blir ett kar att ösa ur där de talanglösa inte platsar. Baksidan blir ett samhälle med ökande sociala klyftor, minskande tillit, ökad social oro och ängslan.

Ett minskat utbud av olja skulle därmed dramatiskt förstärka prisökningen. Ett sådant scenario räcker, allt annat lika, för att skapa en allvarlig stagnation. Det enda storskaliga alternativet inom överskådlig tid är att använda mer fasta varianter av olja och kol för att tillverka bränslen – det blir både dyrt och ohållbart för miljön.

Hur påverkas ekonomi och arbete i skuggan av en permanent oljekris? Konsumtionen minskar när priserna ökar. Billig import från låglöneländer fördyras avsevärt och arbetslösheten ökar i export- och importländerna. Folkliga protester mot arbetslösheten gör att risken för protektionism blir överhängande.

Allt mer av inkomsterna i detta scenario går till välfärdstjänster till följd av åldrande befolkning och medicinska framsteg. Mer spenderas också på energi och på livsmedel. Det blir fler jobb inom ekonomins basfunktioner.

I det andra scenariot fortsätter ekonomin i stället att utvecklas. Vi kan vänta oss en växande produktivitet och allt fler avancerade jobb som kräver hög utbildning och kompetens. Dessa högt betalda människor efterfrågar tjänster utförda av lågutbildade. Det finns även andra tillväxtberoende yrken, som underhållare, producenter av underhållning, personliga coacher för hälsa, träning och karriär.

Men 2030 dominerar ungefär samma jobb som i dag: inom vård, omsorg, skola, tillverkning, distribution, försäljning och administration. Grundfunktionerna blir fortsatt viktigast, men tekniken förändrar jobbens innehåll.

Med fortsatt tillväxt förskjuts allt fler jobb till information och kommunikation, utbildning, forskning, analys, underhållning och annat. Nya yrken kan skapas lite överallt, men de som låter tala om sig finns förmodligen längst upp i hierarkin. Här har IKT (informations- och kommunikationsteknologi) stor inverkan på hur funktionerna utförs.

Framtidens låga kostnader för information och kommunikation har också en social baksida. Vi går mot en polarisering där vinnarna tar allt, menar managementforskaren Lydia Grafton. Den globala talangpoolen blir ett kar att ösa ur där de talanglösa inte platsar. Baksidan blir ett samhälle med ökande sociala klyftor, minskande tillit, ökad social oro och ängslan.

Dessutom ökar exkluderingen även i rika länder. I en värld med allt mer komplex teknik är det personer med djupa kunskaper som alltid hittar jobb – de får lätt att hitta en bättre deal någon annanstans. Detta skapar en osäkerhet för producenter, men drabbar också dem som arbetar. Kortsiktighet av detta slag i IKT-revolutionens spår är en viktig förklaring även till nutidens korta anställningskontrakt.

Framtidens arbetsliv är alltså högst beroende av alternativen tillväxt eller stagnation. I ett mer pessimistiskt scenario kanske allt fler arbetar inom samhällets basfunktioner, med lägre produktivitet än vi vant oss vid. I ett mer optimistiskt scenario får energifrågan sin lösning, arbetslivet blir ännu mer influerat av teknik och vetenskap, och många finns i nya yrken långt upp i behovshierarkin.

Men inte heller detta senare scenario är oproblematiskt. Klyftorna växer mellan utbildade och outbildade. Hög arbetslöshet parad med brist på yrkeskunnig arbetskraft är en aktuell tendens som kan förstärkas. ■

LITTERATURTIPS

Huws, Ursula, The future of work in Europe in a global economy. Ingår i: *Fragmentation. The future of work in Europe in a global economy*. Report of a conference held in Rome, 8–9 October, 2008.

Kunstler, James H., *The long emergency. Surviving the end of oil, climate change, and other converging catastrophes of the twenty-first century*. New York: Grove Press, 2006.

Lindh, Thomas, *Sverige i världen – att vända faran till fördel. Åldrandets många möjligheter*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier, 2007.

North, Douglass C., *Institutionerna, tillväxten och välståndet*. Stockholm: SNS, 1993.

Smith, David F., The functions of work. *Omega. The International Journal of Management Science*, 1975, vol. 3: 4.

Flyktingars långa väg till arbetslivet

Att få jobb är sannolikt den avgörande faktorn för att flyktingar ska integreras i mottagarlandet. För många tar det drygt tjugo år innan de når upp till liknande sysselsättningsnivåer som personer födda i Sverige. Mycket tycks dessutom bero på vilka länder man kommer från, och det är flyktingar från Nordafrika och Mellanöstern som har den längsta vägen in det svenska samhället.

Per Lundborg
Per Lundborg är nationalekonom och professor i internationell migration och etniska relationer vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet.

Sysselsättning ger inte bara inkomster och meningsfullhet för individen. För en invandrare bidrar den också till att förbättra kunskaperna om språket, kulturen och arbetsmarknadens funktionssätt samt till att skapa livsviktiga sociala nätverk.

Sysselsättningsskillnaderna mellan invandrare och infödda varierar från land till land, visar forskningen. Ryszard Szulkins artikel i detta nummer av *Framtider* ger exempel från femton länder i Europa.

I USA tenderar differenserna att försvinna efter ett par år i landet, medan de stora löneskillnaderna blir bestående. I Sverige finns skillnaderna i arbetslöshet kvar, medan löneklyftan mellan dokumenterade invandrare och infödda sannolikt är mindre än i USA.

Det finns självfallet många orsaker till dessa olikheter. Integrationen i ett visst mottagarland kan vara starkt beroende av varifrån invandrarna kommer och varför de kommit. Mycket beror på om de anlänt som arbetskraft eller som flyktingar (inklusive för att återförenas med familjen).

Medan arbetskraftsinvandraren normalt redan har ordnat med arbete i förväg, måste flyktingen och dennes anhöriga söka jobb efter ankomsten. För de senare blir sysselsättningsintegrationen av yttersta vikt. Arbetskraftsinvandraren kan dessutom i allmänhet återvända hem om arbetet i det nya landet upphör.

Här ska jag koncentrera mig på flyktingars situation, och hur deras kortare och längre vistelse i Sverige påverkar sannolikheten att hitta sysselsättning.

Dagens flyktingar i Sverige kommer från regioner med stor kulturell spridning. Kulturskillnaderna mellan infödda och flyktinginvandrare från Mellanöstern och Nordafrika är klart större än mellan infödda och flyktingar från Östeuropa eller Latinamerika, varifrån många kom före 1990-talet. Ett av mina syften är just att belysa hur väl integrationen lyckats bland dem som flytt från olika ursprungsländer.

De som anlände under 1950- och 1960-talen (mestadels på jakt efter jobb) kunde lätt integreras på arbetsmarknaden. Övergången från industrisamhället till tjänstesamhället kan ha dämpat efterfrågan på utländsk arbetskraft sedan dess – tjänstesektorn kräver ofta goda kunskaper i svenska och engelska. Den sortens kompetens utvecklas i takt med att människor finns ute på arbetsmarknaden. Osäkerheten om invandrares språkkunskaper skapar ibland tveksamhet hos presumtiva arbetsgivare.

Många flyktingar som har kommit till Sverige och andra utvecklade länder de senaste årtiondena har av dessa skäl mött en arbetsmarknad som de många gånger är dåligt anpassade för, även om här finns undantag.

Vidareutvandring är en faktor som har betydelse för integrationspolitiken. Den innebär oftast att de mest framgångsrika stannar kvar i Sverige medan de mindre framgångsrika på

En stram integrationspolitik, av liknande slag som i Danmark, med hårda krav på invandraren för att få fortsatt uppehållsrätt, kan driva de mindre framgångsrika att vidareutvandra. Kvar blir de mest framgångsrika, och därmed kan integrationspolitiken skenbart framstå som lyckad.

arbetsmarknaden söker sig bort. En stram integrationspolitik, av liknande slag som i Danmark, med hårda krav på invandraren för att få fortsatt uppehållsrätt, kan driva de mindre framgångsrika att vidareutvandra. Kvar blir de mest framgångsrika, och därmed kan integrationspolitiken skenbart framstå som lyckad. En stram politik kan också leda till en selektion redan vid själva ansökningen om asyl – sökande med gissningsvis bättre förutsättningar till anpassning i det nya landet tillåts stanna.

Vilka är då dessa flyktinginvandrare? Jag tar här dels fasta på individens ursprungsland, dels på om invandringen skedde under en period av krig eller förtryck i hemlandet. På detta vis kan till exempel flyktingar från Baltikum direkt efter andra världskriget identifieras, liksom från Chile under 1970-talet, från Östeuropa efter upproren där och från främst Bosnien på 1990-talet.

Följande utvandringsländer efter 1945 finns representerade i Statistiska centralbyråns data: Argentina, Bolivia, Brasilien, Chile, Colombia, Paraguay, Peru och Uruguay, Baltikum, Tjeckoslovakien, Bulgarien, Polen, Rumänien , Sovjetunionen, Etiopien och Somalia, samt Bosnien-Hercegovina, Grekland, Irak, Iran, Libanon, Portugal och Spanien. Sammanlagt handlar det efter andra världskriget om minst 25 ursprungsländer för flyktinginvandring.

Figur 1 visar flyktingarnas sysselsättning, mätt som antal dagar i arbete samt som andel av de inföddas sysselsättning. Diagrammet berättar även hur denna andel förändras med människors boendetid i Sverige. Siffran ”1” på den horisontella skalan mäter sysselsättningen hos dem som varit ett år i Sverige och som är 25 år gamla – detta jämfört med de infödda i samma ålder. Därefter syns motsvarande andelar för 26-åringar som varit två år i landet – och så vidare.

Flyktingarnas stora underläge i början märks på att sysselsättningsgapet är 27 procent. Efter elva år i Sverige faller det till cirka 10 procent och efter ungefär sjutton svenska år till 7 procent. Efter trettio år har gapet minskat ytterligare – men det försvinner aldrig helt.

Med andra ord tar det lång tid för den genomsnittliga flyktinginvandraren att etablera sig på svensk arbetsmarknad, men trots allt ökar andelen sysselsatta inom gruppen successivt, om än i avtagande takt.

Med tiden förändras även flyktinggruppens etniska och kulturella sammansättning, och följaktligen bör man förvänta sig att deras integration på arbetsmarknaden skiljer sig åt beroende på ursprungsland.

Ett sätt att belysa detta visas i *figur 2* – antal dagar i arbetslöshet för latinamerikaner, östeuropéer, iranier och irakier, samt för personer från Afrikas horn (Etiopien och Somalia). Siffrorna i figuren bygger på en uppskattning baserad på en regressionsmodell.

Vi ser att irakier/iranier börjar sin tid i Sverige med cirka 150 dagar i arbetslöshet, medan flyktingar från Afrikas horn klarar sig med 110 dagar. Därefter förbättras läget markant för samtliga

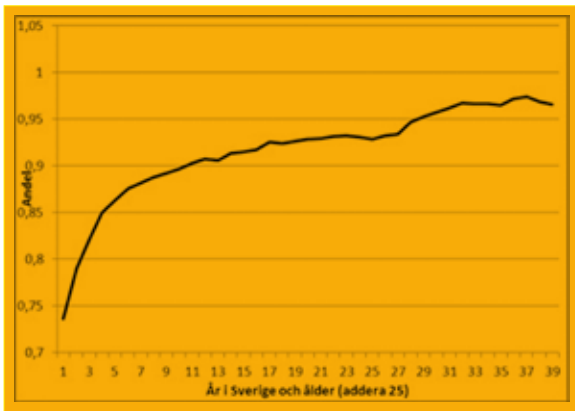

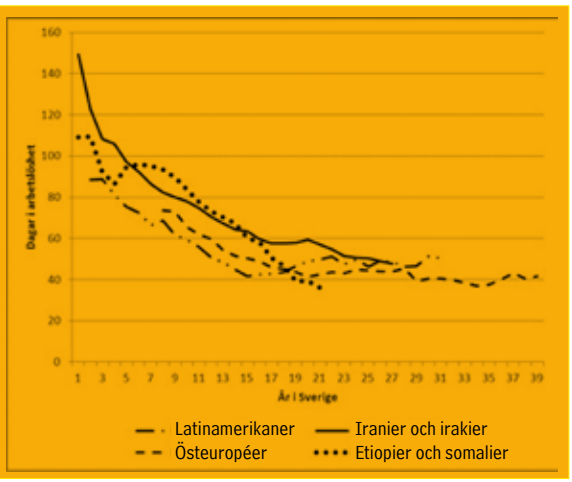

Figur 1, till vänster: Flyktinginvandrares sysselsättning som andel av inföddas sysselsättning. Beräknat utifrån antal år i Sverige.

Figur 2, till höger: Antalet dagar i arbetslöshet och år i Sverige för olika flyktinggrupper.

FOTO: PER KAGRELL/SCANPIX.

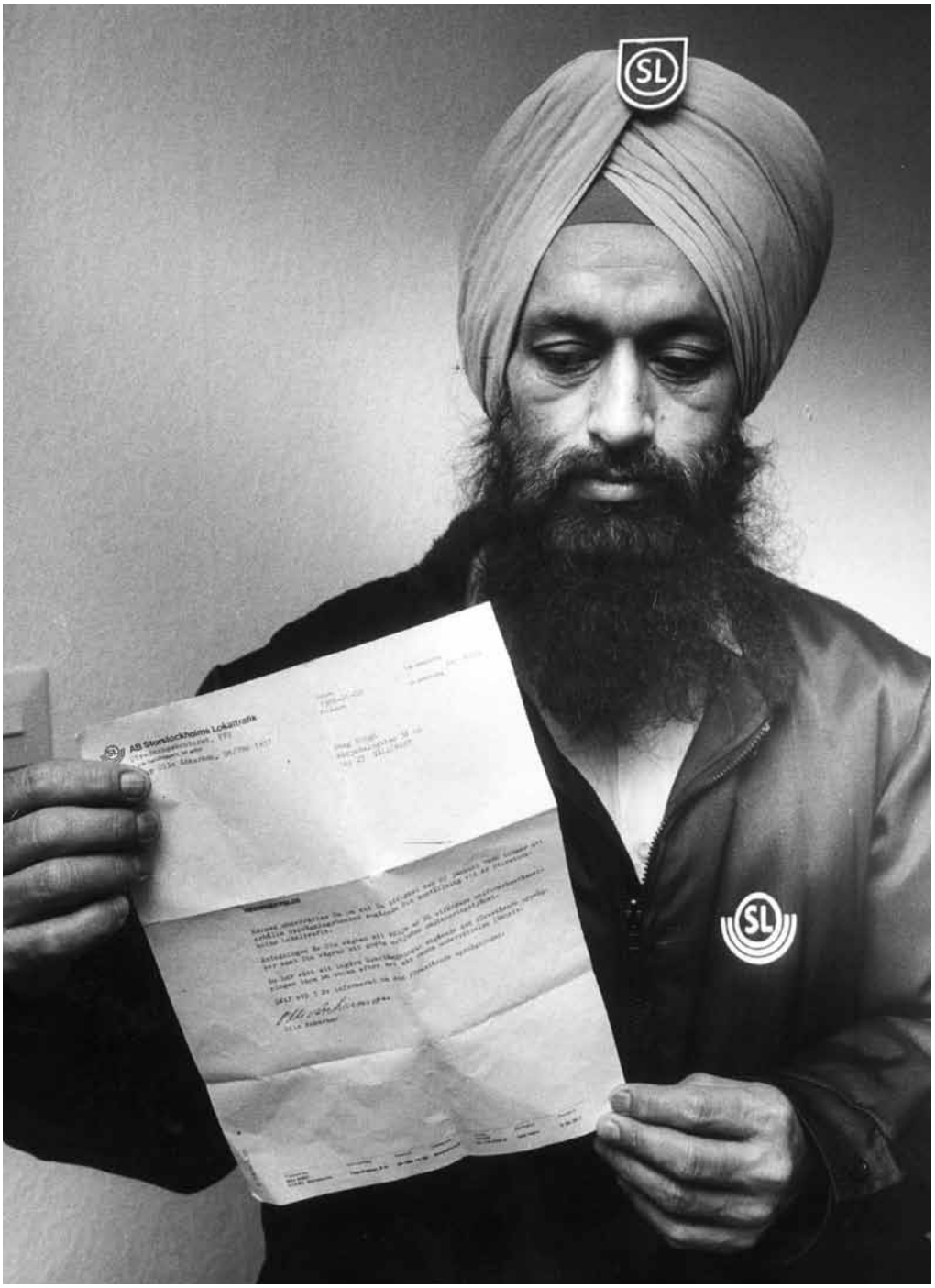

Bhag Singh jobbade 1986 som spärrvakt hos SL. Han hör till sikhismen, världens femte största religion, där männen förväntas täcka håret med en turban. Arbetsgivaren ansåg att den inte ingick i den reglementsenliga uniformen och ville förbjuda turban på jobbet. SL fick till slut ge sig.

undersökta ursprungsregioner. Under de första tjugo åren i det nya landet är det genomgående flyktingar från Irak/Iran och från Afrikas horn – i nämnd ordning – som har flest arbetslöshetsdagar.

Eftersom människors konkurrenskraft på svensk arbetsmarknad sannolikt stiger med bättre kunskaper i språket, kulturen och samhället i stort, borde arbetslösheten minska ganska drastiskt med tiden. Det stämmer, visar figuren.

Det kanske mest intressanta är att skillnaderna mellan olika flyktinggrupper förblir likartade, och relativt stora, under så många år. Iranier/irakier har i genomsnitt tjugo fler arbetslöshetsdagar än latinamerikaner har under de första tre till sjutton åren i Sverige.

Efter cirka tjugo år i Sverige tenderar dock siffrorna för samtliga att ligga runt fyrtio arbetslöshetsdagar totalt – skillnaderna suddas alltså ut.

För östeuropéer, den enda gruppen som hunnit vistas riktigt många år i Sverige, tycks arbetslösheten stanna på denna nivå. Detta kan jämföras med inrikes födda personer; deras arbetslöshet ligger i genomsnitt på drygt trettio dagar per år.

FOTO: IBL

Överkast, tillverkat av engelskan Mary Parker på 1760-talet. Victoria and Albert Museum, London.

Det ser följaktligen ut som att latinamerikaner och östeuropéer klarar sig bättre än iranier, irakier och människor från Afrikas horn. Det finns flera tänkbara förklaringar till detta. Eftersom de sistnämnda oftast har flytt från krig, kan deras mentala och fysiska tillstånd vara sämre än andra flyktingars. Därmed blir de förmodligen mindre attraktiva som arbetskraft.

Man kan inte heller bortse från diskriminering-ens betydelse. När invandrare från Afrika, Asien och slaviska länder ändrar sitt namn så att det blir mer svenskklingande, märks betydande positiva effekter på inkomsterna. Det har nationalekonomerna Mahmood Arai och Peter Skogman Thoursie visat. Effekten tyder på att det verkligen finns en diskriminering från arbetsgivarnas sida. Även studier av hur arbetsgivare reagerat på jobbansökningar gjorda av personer med arabiskklingande namn stöder slutsatsen att flyktingar från muslimska länder är utsatta för diskriminering.

Diskrimineringen avtar antagligen när dessa grupper blir mer förtrogna med svensk kultur, svenska vanor, mer språkkunniga och så vidare. Således kan deras förbättrade arbetsmarknadssituation och mindre utsatthet gå hand i hand. Framför allt kan man förvänta sig att diskrimineringen avtar i takt med att exempelvis afrikaner ökar sin närvaro på arbetsmarknaden i Sverige.

Slutligen finns det uppenbarligen ett större kulturellt avstånd mellan Sverige och Iran, Irak och Afrikas horn än mellan Sverige och Latinamerika samt tidigare Östeuropa. Utvecklingen enligt *figur 2* mot färre arbetslöshetsdagar – och ungefär samma siffror oavsett ursprungsregion – ligger i linje med uppfattningen att denna kulturklyfta minskar i takt med att människor så småningom integreras. ■

LITTERATURTIPS

Arai, Mahmood, och Peter Skogman Thoursie, Renouncing personal names. An empirical examination of surname changes and earnings. *Journal of Labor Economics*, 2009, vol. 27.

Arai, Mahmood, och Roger Wilhelmsson, Unemployment-risk differentials between immigrant and native workers in Sweden. *Industrial Relations*, 2004, vol. 43:3 (July), sid. 690–698.

Carlsson, Magnus, och Dan-Olof Rooth, Evidence of ethnic discrimination in the Swedish labor market using experimental data. *Labor Economics*, 2007, 14, sid. 716–729.

Chiswick, Barry, Yinon Cohen och Tzippi Zach, The labor market status of immigrants. Effects of the unemployment rate at arrival and duration of residence. *Industrial and Labor relations review*, 1997, 50:2, sid. 289–303.

Epstein, Gil S., och Ira N. Gang, *Migration and culture.* Bingley: Emerald, 2010. (Frontiers of economics and globalization; vol. 8)

Lundborg, Per, Refugees' employment integration in Sweden. Cultural distance and labor market performance. *Review of International Economics*, 2012 (under publicering).

Utredning om främlingsfientlighet

I dagarna publicerade Utredningen om ett effektivare arbete mot främlingsfientlighet, under ledning av Bengt Westerberg, betänkandet *Främlingsfienden inom oss* (SOU 2012:74). Den riktar uppmärksamheten mot vardagsrasismen och höjer ett varnande finger – den är mindre synlig än extremgrupperna men väl så farlig. Om vardagsrasismen inte bemöts, kan den snabbt utvecklas till något mer elakartat.

”Arbetet mot mer brutala former av främlingsfientlighet måste börja med den främlingsfientlighet som finns i vardagen. Vi måste börja med oss själva.”

Framtidskommissionen

I den nya rapporten *Somalier på arbetsmarknaden – har Sverige något att lära?* uppmärksammar Framtidskommissionen att somaliska invandrare har väsentligt sämre förutsättningar på den svenska arbetsmarknaden jämfört med exempelvis i Kanada och USA.

Även om Sverige har fler nyanlända somalier, som dessutom generellt har lägre utbildning än de som bosatt sig i Nordamerika, borde inte skillnaden i sysselsättningsgrad vara så stor som den faktiskt är – 20 procent sysselsatta i Sverige och drygt 50 procent i Kanada och USA.

Framtidskommissionen diskuterar ett flertal förklaringar till bristerna i den svenska integrationen.

Det rör på sig

För den som vill hålla sig uppdaterad om migrationsmönstren i OECD-länderna är *International Migration Outlook 2012* en omistlig publikation. Här finns bland annat de senaste siffrorna, samt analyser av vilka drivkrafter som ligger bakom migrationen och hur den vitaliserar den inhemska arbetskraften.

Saxat ur boken: Under det senaste årtiondet (2000–2010) stod nya immigranter för 70 procent av arbetskraftstillväxten i Europa, och 47 procent i USA. Migrationens betydelse för arbetsstyrkan i många länder väntas dessutom öka i takt med att fyrtiotalister och andra babyboomare går i pension.

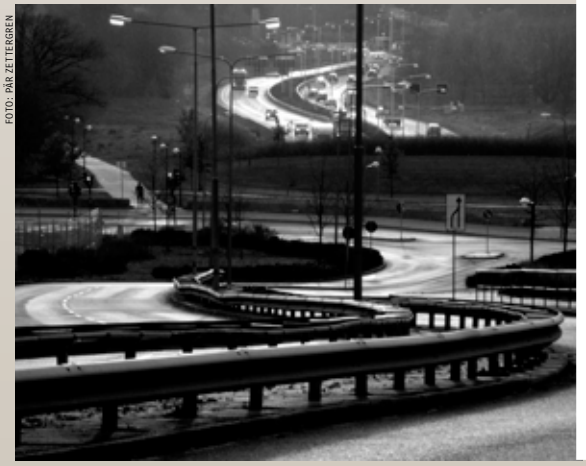

FOTO: PÅR ZETTERGREN

Den sista pappersboken?

Dags att avrunda år 2012 med några förutsägelser som lovar (eller hotar) att påverka mänskligheten påtagligt, delvis redan under de kommande tio åren. Det är tidskriften *The Futurist* som i sitt senaste nummer tror att

- alger kan bli vår nästa stora energikälla, dessutom till väldigt låg kostnad
- genetisk ingenjörskonst kanske gör oss till superhjältar genom att inympa egenskaper hos olika djur i människor
- år 2020 har den sista pappers-tidningen och boken tryckts
- år 2100 kommer 70 procent av världens invånare att leva i städer.

En tidskrift fylld med prognoser, trender och idéer om framtiden – så presenterar man sig själv. Den nyfikna läsaren kan gå in på www.wfs.org/futurist.

Håll koll!

För information om våra kommande Framtidsfokus, nya rapporter och spännande böcker rekommenderas hemsidan www.iffs.se.

God Jul och Gott Nytt År

Vi vill önska er alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

FRAMTIDER ESSÄ

Det finns 215 miljoner första generationens migranter i världen. Vår förmåga att i Sverige ta tillvara och hantera denna folkvandring spelar en oerhörd roll. Vårt land – det land vi har blivit – kommer att prövas ofta. Prövningarna kan bara mötas med mer samtal och mindre alarmism. Motsatsen är ett sluttande plan som leder rätt ner i de mörkaste vrårna av mänsklighetens historia.

Essä: Dags för en ny berättelse om oss svenskar

Luciano Astudillo
Luciano Astudillo är grundare av organisationen Uppstart Malmö, vars mål är att skapa fler jobb i Malmöregionen. Han ingår även i Socialdemokraternas partistyrelse.

För en tid sedan samtalade jag med Behrang Miri, konstnärlig ledare för barn- och ungdomsverksamheten i Kulturhuset, Stockholm. Han var uppenbart skakad och ångerfull. I efterhand hade han ju förstått misstaget och den enormt negativa signal det skickade att försöka flytta Tintin-serierna från barnbiblioteket i huset till Serieteket några meter längre bort.

Ni minns väl? Det hann inte gå många minuter, efter det att nyheten om Kulturhusets beslut att flytta Tintin-serierna nått allmänheten via en försåtlig intervju i Sveriges största morgontidning, förrän frågan bokstavligen exploderade i sociala medier. All övrig media hakade på och snart var Tintingate den dagens toppnyhet.

Någon vecka senare kunde vi bevittna när Bosse Hansson-gate skakade Sverige. För den oinvigde kan nämnas att Bosse Hansson är en av Sveriges mest erfarna sportjournalister. Han gjorde ett, minst sagt, misslyckat uttalande under en allsvensk match på Råsunda mellan AIK och Gefle: – Inte en till svarting! Detta sagt när AIK-spelaren Kwame Kari Kari, blev inbytt.

Ett nytt mediedrev brakade naturligtvis loss. Nya fördömanden och nya indignerade röster.

Jag känner inte Bosse Hansson, men jag gissar att han i dag är skakad. Han inser nog också att uttalandet uppfattas som främlingsfientligt, och att de som skyndade sig till hans försvar inte bidrog till att stärka hans aktier. Snarare tvärtom.

Dessa händelser bekymrar mig. Inte så mycket Miris handling eller Hanssons ord, utan hur dessa handlingar och ord hanterats i det offentliga rummet och det offentliga samtalet. Vi behöver nog hitta en annorlunda samtalston kring dessa frågor i vårt land.

Sverige är nämligen en liten och öppen ekonomi som är beroende av sin omvärld. Öppenheten har dessutom tjänat oss väl och har gjort vårt land både rikare och mer framgångsrikt. Samtidigt har vi, precis som många länder i vår omvärld, haft stora svårigheter att hantera en del av globaliseringens konsekvenser; den globala folkvandringen. Det vittnar händelserna ovan om.

Världen förändras. Det kan beskrivas på många sätt. I dag finns det så många som 215 miljoner första generationens migranter i vår värld. Sedan 1990 är detta en ökning med 40 procent. Skulle alla dessa migranter samlas i ett och samma land, skulle detta land bli världens femte största ekonomi, större än exempelvis Brasilien.

I dag bor fler kineser utanför Kina än det bor fransmän i Frankrike. Och i USA har antalet migranter ökat sedan 1970 från strax under 10 miljoner till strax över 35 miljoner.

Sverige förändras. Numera har cirka 20 procent av Sverige befolkning utländsk bakgrund. Vart tredje barn som föds i Sverige har minst en förälder som fötts i ett annat land. I min hemstad, Malmö, har 40 procent av invånarna en så kallad utländsk bakgrund och mer än hälften av stadens ungdomar under 18 år har minst en förälder född utanför Sverige. Verkligheten är att en hel del av oss svenskar redan ömsat skinn.

Vi svenskar kan också numera tala och göra oss förstådda på mer än 150 olika språk. Vart femte företag startas av någon som är född i ett annat land. Hälften av dem som tar ut läkarlegitimation har en utländsk utbildning. Också i politiken, i näringslivet och i akademin slår sig det nya Sverige in och blir en lika självklar del av Sverige som Zlatan Ibrahimovic är i idrotten – och som Lorine Zineb Noka Talhaoui, mer känd som Loreen, är i populärkulturen.

Vår förmåga att i Sverige ta tillvara och hantera denna globala folkvandring kommer att spela en oerhörd roll framöver. Vårt land – det land vi har

© JOCKUM NORDSTRÖM. FOTO: PER-ERIK ADAMSSON.

Jockum Nordström, ”Human form divine”, 2010. Collage, akvarell och blyerts på papper.

blivit – kommer att prövas många gånger. Och den mångfald av erfarenheter och identiteter som Sverige har blivit kommer inte alltid att vara lätt att hantera.

Dessa prövningar kan bara mötas genom mer samtal och mindre alarmism. Motsatsen är nämligen ett sluttande plan rätt ner i de mörkaste vrårna av mänsklighetens historia.

Pröva en tanke: Vi svenskar kan ha olika historier med oss, men förenas i våra gemensamma förhoppningar om framtiden. Vi kan se olika ut, ha olika trosuppfattningar men förenas i vår tro på ett bättre liv för oss själva, våra familjer och alla nära och kära. Det viktigaste är inte var vi kommer ifrån, utan vart vi är på väg.

Kan det vara vägen framåt att bygga en ny, gemensam berättelse om Sverige och oss svenskar? Vad tror du själv? ■

Tack från oss!

Ni håller det sista numret av *Framtider* i handen, som Peter Hedströms krönika (sid. 19) redan berättat om. Även vi på redaktionen vill förstås tacka för de trettio år som varit.

Först och främst ett stort tack till våra prenumeranter! Vissa av er har varit med från allra första början 1983.

Då var *Framtider* en bulletin och artiklarna handlade bland annat om att bruket av datorer kanske skulle urholka demokratin och om den svenska skogens potential som turistmål. En brännande framtidsfråga år 2012 är hur vi ska lyckas integrera de nya svenskarna på arbetsmarknaden.

Den enmansredaktion som satte samman nr 1, och alla små och stora redaktioner som följt i dess spår, ska ha ett stort tack för sitt engagemang och arbete. Dessutom har det redaktionella arbetet ibland underlättats och berikats av flera duktiga och entusiastiska praktikanter.

Framtider hade inte varit sig själv utan en ryggrad av riktiga proffs. Hit räknar vi de externa förmågor som hjälpt oss med textbearbetning och layout, samt med tryck och distribution. Men också alla konstnärer och fotografer som presenterat sina visioner, lyft artiklar och väckt tankar. Tack för ert jobb!

Avslutningsvis vill vi tacka alla författare, utan vars insatser vi stått oss slätt. Ni har generöst delat med er av nya forskningsresultat, insiktsfulla reflektioner och tankar om hur framtiden kan komma att arta sig. Att *Framtider* varit bra, beror på att ni varit bra.

Varma hälsningar
Redaktionen

Forskarprofilen:

Med ett ben i sociologin och ett andra i datalogin, söker sociologen Viktoria Spaiser förstå relationen mellan ekonomisk utveckling, kulturella värderingar och demokrati.

Virtuella världar har man hört talas om, associationerna går till fenomen som Second Life och World of Warcraft. Även forskningen använder sig av idén, men gör det för att studera den värld vi redan lever i.

Viktoria Spaiser är sociolog men har också alltid varit intresserad av datorer. Under sina doktorandstudier insåg hon att hennes intressen faktiskt kunde kombineras. Hon hamnade i Zürich på Swiss Federal Institute of Technology där man gör en tydlig koppling mellan sociologi och datalogi.

– Det går att göra så mycket spännande i sociologin i dag, säger Viktoria Spaiser. Tack vare en växande mängd internationella data och en ständigt ökande datorkapacitet, kan vi studera sociologiska frågeställningar och testa tidigare teorier på ett helt nytt sätt.

Det är här de virtuella världarna kommer in i bilden. Med hjälp av datorer kan forskarna via nya modelleringar och komplicerade simuleringar göra förutsägelser om hur olika fenomen förändras över tid. Det blir möjligt att göra samhällsexperiment genom att låta agenter interagera mellan varandra i en modell, något som verkligheten inte tillåter.

Just nu studerar Viktoria relationen mellan ekonomisk utveckling, kulturella värderingar och demokrati. Här finns det tillgängliga data och ämnet är alltid aktuellt.

– Vad kommer den ekonomiska krisen inom EU att föra med sig? Gör den oss mer konservativa och mindre aktsamma om demokratin? Den här forskningen hjälper oss att förstå vår nutid och att förutse viktiga förändringar i samhället, avslutar Viktoria Spaiser. ■

FOTO: IF/BILD.

Viktoria Spaiser är forskare vid Institutet för Framtidsstudier. Hon har tidigare studerat bland annat politiskt deltagande via internet.

Var ska de bo?

Gunnar Myrberg ger perspektiv på svensk och dansk flyktingplaceringspolitik genom att analysera hur den fungerar i Malmö och Århus.

Ska nyanlända flyktingar själva få välja var de vill bo? Eller är det bäst om myndigheterna placerar ut dem på lämpligt ställe i landet? Statsvetaren Gunnar Myrberg har gjort en jämförande analys hur mottagning och bosättning av de nyanlända fungerar i Malmö och i danska Århus.

Gunnar Myrberg undersöker dels vilka faktorer som påverkar de nyanländas introduktion, dels i hur hög grad deras bosättning påverkar kommunernas möjligheter att hantera bostadsbrist, boendesegregation och andra utmaningar av diverse slag.

Han diskuterar även vilka likheter och skillnader mellan kommunerna Malmö och Århus som kan sättas i samband med den nationella flyktingplaceringspolitiken i Sverige och Danmark. ■

Gunnar Myrberg: *Var ska de nyanlända bo? Perspektiv från Malmö och Århus på svensk och dansk flyktingplaceringspolitik.* Stockholm: Institutet för Framtidsstudier, 2012. (Institutet för Framtidsstudier/forskningsrapport; 2012:2)

Forskningsrapporten kan laddas ner som pdf-fil på: www.iffs.se/publikationer.

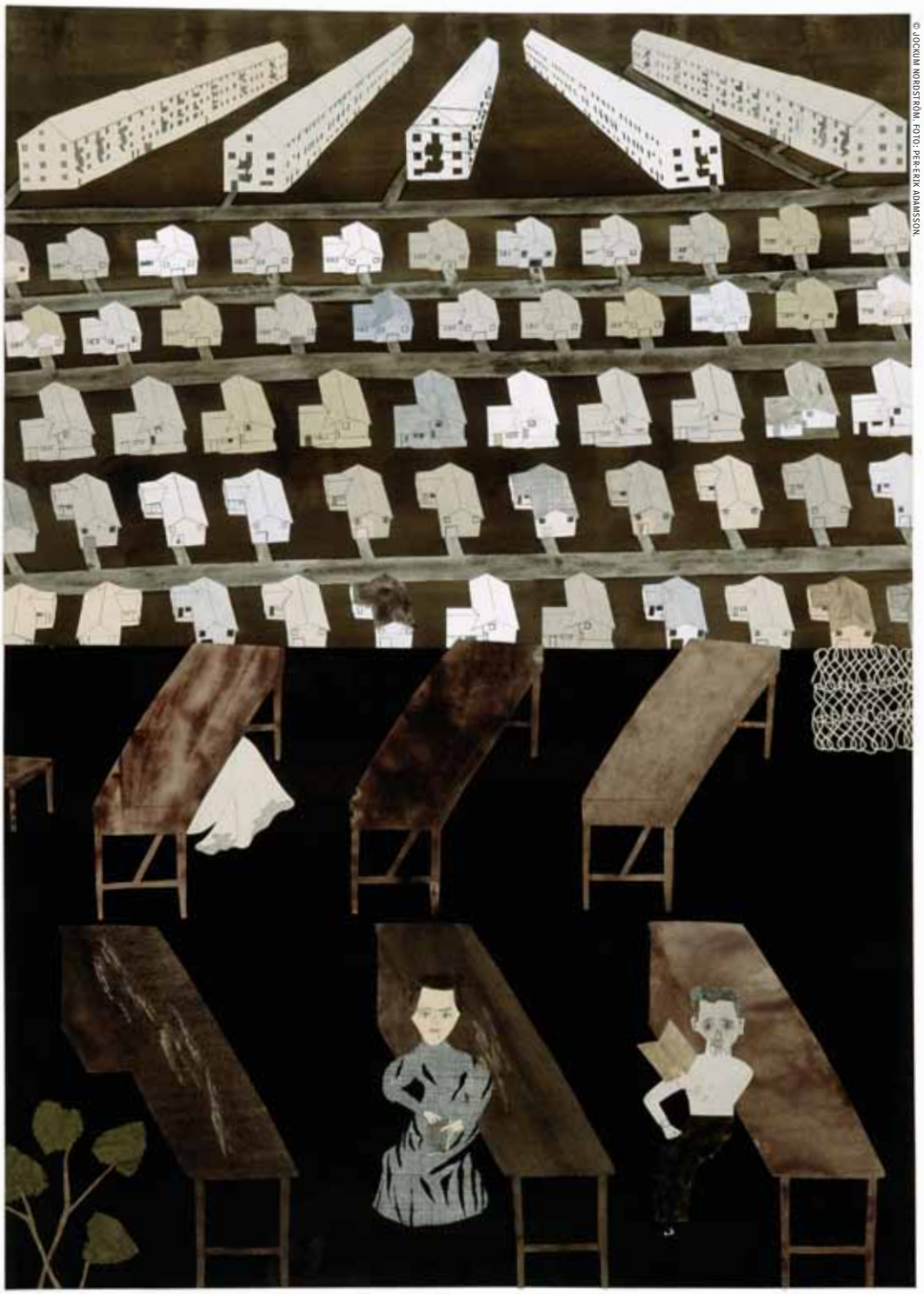

© JOCKUM NORDSTRÖM. FOTO: PER-ERIK ADAMSSON.

Framtider är en populär-
vetenskaplig tidskrift från
Institutet för Framtidsstudier

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

TIA
TEMAGRUPPEN
INTEGRATION I
ARBETSLIVET